

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
34/2018
25. august 2018

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT PETER ŠTRELINGER
- O AUGUSTE 1968 V MATICI
Strana 4.

RUSI VRAJ TERAZ STOJA
ZA VŠETKÝM ZLOM SVETA
Strana 5.

SPISOVATEĽ PAVEL DVOŘÁK
NAČIERA DO DEJÍN SLOVÁKOV
Strana 6.

ČASY ČUDNEJ KRIMALITY
A EŠTE ČUDNEJŠÍCH TRESTOV
Strana 7.

PREJAVY FUNKCIONÁROV MS
K 155. VÝROČIU USTANOVIZNE
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Ti, čo si to pamätajú, mi istotne dajú za pravdu: tých päťdesiat rokov neuveriteľne uletelo. Aj napriek tomu, že dve desaťročia bezútešnej normalizácie sa vlekli lenivo a bezcieľne, keď ani len z gorbačovskej glasnosti a perestrojky nezavial k nám čo len vánok. Vraj päťdesiat rokov! Pre dnešných mladých ľudí čosi také vzdialené, ako bolo voľakedy pre nás rozprávanie starých otcov o krvavom bahne na Pivae. A predsa na to všetko, čo bolo dôvodom pre istotne vážny krok onej bezohľadnej moci, by sme nemali zabúdať. Ideou socializmu s ľudskou tvárou, pokusom harmonizovať komunistickej predstavy o spoločnosti s princípi demokracie a slobody sme rozhodne, vážne a jedinečne vstúpili do svetových dejín. Istotne, aj bezhraničný útlak a naše stáročné úsilie o národnú svojbytnosť si všimla európska tlač, a dokonca niekoľko svetových osobností vehementne vystúpilo na našu obranu, neboli sme však v podobnom pozíci v Európe sami (a niektoré národy sú v ňom vlastne dodnes, dokonca s podporou politiky EÚ!), aj Slovenské národné povstanie upriamilo na nás pozornosť, ale podobnú odvahu ukázali už Fini proti sovietskemu impériu, Gréci, Srbi, Chorváti, Francúzi... proti nemeckej veľkosti. V januári 1968 však bolo čosi, čo skôr pripomínalo odpor Indov proti Britom, ktorí ani v čase, keď sa už pohol nezvratný rozpad koloniálnej závislosti, nedokázali pochopiť zákon doby. Aj preto sa Alexander Dubček stal hrdinom dňa, postavou ako pred ním povedzme Mahátmá Gándhí, najznámejším Slovákom všetkých čias, osobnosťou, ktorá sa v našich národných dejinách už aj tým zaraďuje k takým veľkým mužom, akými boli v našom novoveku Bel, Šafárik, Štúr či Štefánik.

Istotne, invázia pred päťdesiatimi rokmi pásmi šiestich tisícov tankov zvalcovala myšlienku, o ktorej si dnes mnohí našinci myslia, že bola nezmyslom či – prinajlepšom – hlúpu naivitou. Nenazval by som ju tak. Skôr si myslím, že bola prismselá, aby mala nádej v časoch kremelského imperialismu. Veľké idey však mávajú zlozvyk prísť priskoro. Ale ekonomické, spoločenské a morálne princípy, ktoré sa začali rodiť v podmienkach demokratického ponímania socializmu, staja dodnes či práve dnes za pozornosť a nebolo by od vecí si ich pripomenúť. Ak nie pre iné tak aspoň preto, že v nich bolo cítiť úctu k človeku. Čosi, čo sa dnes už meria iba peniazmi.

Ján ČOMAJ

Matica slovenská si ctí princíp nadkonfesijnosti a nadstraníckosti Ustanovizeň oslavuje stopäťdesiatpäť rokov

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ, hovorkyňa Matice slovenskej, (mrs)

Matica slovenská oslávila stopäťdesiatpäť rokov od svojho založenia, ako aj dvadsaťpäť rokov Slovenskej republiky na Národných matičných slávnostiach v Martine. Nielen kultúru, folklór a matičnú históriu, ale aj dielo a aktuálny odkaz slovenských osobností pre našu spoločnosť vyzdvihli matičiari štvrtého augusta aj mimoriadnym oceňovaním slovenských osobností, ktoré sa zaslúžili o vznik a podporu demokratickej slovenskej štátnosti. Národné matičné slávnosti sa konali teda v slávnostnom duchu i v atmosfére ľudovej veselice, ktorú vytvorili vystúpenia matičných folklórnych súborov z celého Slovenska. Vrcholom bol takmer hodinový program folklórneho súboru Chemlon z Humenného.

„Matica slovenská sa tradične zameriava na zachovanie pamiatky na národných veľikánov, ale aj na národné osobnosti v regiónoch, ktoré veľa urobili pre budovanie národnej občianskej spoločnosti. Sme si vedomí, že Matica dodnes nesie princíp nadkonfesijnosti a nadstraníckosti. Matičiari prví zjednocovali bez ohľadu na náboženské alebo politické odlišnosti,“ povedal predseda Matice Marián Gešper. Zvláštnu pozornosť si pri dôležitom výročí zaslúžil prvý predseda Matice slovenskej Štefan Moyses, ktorý bol bansko-bystrickým biskupom. Pri tejto príležitosti natočila inštitúcia krátky historický dokument práve o svojom prvom predsedovi. „Bol to neoblomný slovenský národovec, ktorý tým, že mal veľmi dobré vzťahy s vtedajšou Viedňou a cisárskym vládny dvorom, zabezpečil spolu s ostatnými kolegami schválenie stanov a aj samotné odobrenie vzniku Matice slovenskej,“ dodal M. Gešper.

Princíp matičnej nadkonfesijnosti symbolicky predstavovalo ocenenie emeritného generálneho biskupa Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania Júliusa Fila a emeritného trnavského arcibiskupa Jána Sokola. „Na Maticu som predovšetkým hrdý, pretože popri láske k všetkým propaguje lásku k svojmu národu, k našej vlasti. Lebo tomuto ľudu chýba zdravé

Z matičného nádvorja vyletelo stopäťdesiatpäť holubov...

národné a aj náboženské sebavedomie. Matičiarom by som odkázal, aby sa nedali znechutiť. Aby mali zdravú odvahu i rozvahy a ozaj budovali národné povedomie zo všetkých síl, lebo Slovákom to chýba,“ zdôraznil J. Sokol. Doplnil ho J. Filo: „Matica slovenská sa usiluje veľmi silne o zachovanie, rozvíjanie a pestovanie hodnôt vo všeobecnosti. Vždy spája veci, ktoré sa udiali, hodnoty, ktoré naši národní buditeľia a predstavitelia v histórii pestovali. Ale treba, aby sa aj dnes stávali aktuálnymi. Do budúcnosti je potrebné najmä pestovať

nadej pre Slovensko.“ Obaja emeritní biskupi dostali od Matice slovenskej spomienkovú medailu pri príležitosti dvadsiateho piateho výročia vzniku Slovenskej republiky.

SPRIEVODNÉ PODUJATIA

„Po ostatných dvoch rokoch, keď sme matičné slávnosti organizovali trochu vo väčšom štýle v Komárne a Trnave, sme ich tento rok vrátili do Martina. Predsa Martin je hlavným mestom všetkých matičiarov zo Slovenska. V piatok sa konalo slávnostné zasadnutie výboru Matice slovenskej,

na ktorom vystúpili jej súčasní predstavitelia, ale aj bývalí správcovia Peter Bielik a Ján Eštok. Tohtoročné oslavy boli organizované v komornejšom duchu. Dôležitosť však získali tým, že matičiari ocenili pri príležitosti sto päťdesiateho piateho výročia vzniku ustanovizne dvadsaťpäť slovenských osobností, ktoré sa zaslúžili o slovenskú štátnosť,“ povedal pre SNN súčasný správca Matice slovenskej Maroš Smolec.

OCENENÉ OSOBNOSTI:

Jerguš FERKO
Milan FERKO
Roman KALISKÝ
Drahošlav MACHALA
prof. Imrich SEDLÁK
Mária HALKOVÁ
Ludmila HREHORČÁKOVÁ
Eva Kristinová
PhDr. Marián ANDEL
PhDr. Stanislav BAJANÍK
MUDr. Peter DRAGIJSKÝ
doc. RNDr. Milan VTAČNIK, CSc.
MUDr. Svetozár HIKKEL
prof. JUDr. Jaroslav CHOVANEC, CSc.
Igor KOVAČOVIČ
prof. PhDr. Matúš KUČERA, DrSc.
Štefan PELIKÁN
RNDr. Jozef PROKEŠ, CSc.
Ing. Pavol SEČKÁR, PhD.
Ján SMOLEC
Mgr. Peter ŠTRELINGER
Ing. Marián TKÁČ, PhD.
PhDr. Tomáš WINKLER, PhD.
Mons. Ján SOKOL
prof. ThDr. Július FILO
doc. JUDr. Robert Fico, CSc.

3 OTÁZKY PRE:

publicistu Stanislava VANČA, aktívneho účastníka udalostí z 21. augusta 1968

Očitý svedok odhodlaného počinu

• Aké myšlienky a pocity sa vám vynárajú každým rokom, keď sa blíži 21. august?

Sú to celoživotné spomienky. Neveril som, že sa niečo také stane, no stalo sa. Mladomanželku som vystrojil na autobus do práce ako v iné včasné ráno a ja trojtýždňový navrátiliec z povinnej vojenčiny vyhby z trnavskej slobodárne autostopom do Bratislavy. Odkázal som jej, že som odišiel hľadať si zamestnanie, ale mieriť som podporiť kamarátov z redakcii časopisov Smena, Pravda a rozhlas, s ktorými som dovtedy externe spolupracoval.

• Je to náhoda, že ste sa v tom čase objavili na Šafárikovom námestí a dostali sa do bezprostrednej blízkosti onoho tanku a muža s odhalenou hrudou?

Ochotný šofér nákladniaka z Trnave do Bratislavy končil jazdu, vystúpil som takmer v centre. Vidiac rad pred každým obchodom v najbližšom stánku s tabakom som kúpil kartón cigariet ako „železnú rezervu“ a už na námestí som ako každý civil na ulici po rusky presviedčal tankistov a samopalníkov s červenou hviezdou, aby odišli domov. A vystresovaným a unaveným rovesníkom v cudzích rovnošatách som rozdal škatuľku po škatuľke. Do redakcie Pravdy ani Kultúrneho života som sa nedostal. Na blízkej križovatke pred univerzitou k redakcii Smeny ma zaujal konflikt s tankistami, neznámy človek pred hlavnou tanku rozdrapil košeľu a nastavil hrud...

• Ako sa dá po polstoročí od tých smutných a dramatických udalostí s vernosťou určiť vaša identita?

V ten deň som sa náhodou ocitol vo fotoobjektíve reportéra Smeny, nevedel som o tom. Fotografu som dlho nevidel. Keď bola po rokoch opäť uverejnená, spoznal som sa na nej. Po výzve viacerých novinárov som sa prihlásil ako spoluúčastník príbehu a čoskoro aj ako overený svedok pri filmovaní dokumentu nemeckej spoločnosti ZDF. Zoznámil som sa so životným osudom hrdinu fotografie pána Galla i s jeho dcérou Emíliou. Zhodou okolností v ten kritický augustový deň som sa stal novinárom z povolania. Do pracovného pomeru v redakcii Požiarnik som nastúpil ako spoluautor reportáže Obrázok z námestia. Veď pred mojimi očami, pár metrov odo mňa, na schodoch univerzity a pri desiatkach iných svedkov zahynula mladá gymnazistka Danka Košanová.

Zhovárala sa Anna SLÁVIKOVÁ
Foto: archív

V SNN 35/2018
SI PREČITATE

Reformy mladého francúzskeho prezidenta odmietajú doma aj v európskom spoločenstve
Slovenský jazyk nevyhnutne musí dostať viac pozornosti zo strany štátu i všetkých občanov
Fenomén Ján ČARNOGURSKÝ a jeho zotrvačné pôsobenie na slovenskej politickej scéne

Marxista Eduard Chmelár sa už vidí ako budúci zjednocovateľ ľudí Nie Martin a Matica, ale prezidentský palác...

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Vari najiniciatívnejším občanom v SR je Eduard Chmelár. Aspoň sa to tak zdá podľa frekvencie jeho výstupov na verejnosti a verejných diskurzov. Vyštudovaný žurnalista a historik sa vyjadruje k všetkým spoločensky horúcim témam. V roku 1991 mu udelila Nadácia Slovak Garden cenu za štúdiu o publicistickej tvorbe Andreja Hlinku. Ako asi svetoobčan pochopil otca národa, keď v roku 2007 protestoval pred parlamentom proti návrhu zákona z dielne SNS, ktorý oceňoval zásluhy Hlinku o slovenský národ a Slovenskú republiku?

Nebolo to prvý raz, čo sa Chmelár zaujato a bez rešpektu k národným dejinným udalostiam vyjadroval na verejnosti. Najnovšie sa vyjadril aj k pôsobeniu Matice slovenskej. Na svojom FB konštatoval, že Matici sa po jej vzniku v roku 1863 podarilo „sklíbiť to najlepšie zo slovenského ducha a zjednotiť spoločnosť“, v čom spočíval jej „priam epochálny zmysel“, ale v súčasnosti „spoločnosť skôr rozdeľuje“ a „vo vyspelom a fungujúcom štáte by takúto úlohu mohol zohrávať prezident republiky...“.

■ NIČ LEN KAMPAŇ

Chmelár si na úkor Matice robí svoju prezidentskú kampaň. Tvrdí, že

potreba zjednotenia slovenskej spoločnosti je stále aktuálna, „že dnes nepotrebujeme nové politické strany, ale platformu, na ktorej by sme sa mohli všetci stretnúť a dohodnúť na spoločných cieľoch. Matica takou platformou rozhodne nie je, lebo je ideologicky príliš vychýlená a niektoré časti spoločnosti jednoducho nerešpektuje“. Svoju víziu uverejnil na stránke novoslovo.sk v roku 2008. V článku Byť dnes svetoobčanom vyjadruje názor, že „svetoobčiansky ideál je založený na novej vízii globálnej spravodlivosti a novej štruktúre moci, ktorá je základom skutočnej jednoty ľudstva. Veriť v možnosť a nevyhnutnosť takejto globálnej rozloženej moci zna-

mená schopnosť poznania a odstraňovania predsudkov, v schopnosť rešpektu, dohody a spolupráce medzi ľuďmi, národmi a civilizáciami“. To si podľa autora vyžaduje „dôsledné mravné i koncepcné odtrhnutie sa od sveta minulosti“.

■ MARX V NOVOM ŠATE

Nuž, Chmelárov koncept svetoobčianstva nie je nič iné, len Komunistický manifest Marxa a Engelsa v novom šate. Tam sa dá dočítať: „Komunistická revolúcia je najradikálnejším rozhodnutím s tradičnými vlastníkmi vzťahmi; nečudo, že v priebehu jej rozvoja sa najradikálnejšie účtuje s tradičnými ideami.“

A prezidentský kandidát Chmelár aj koná. Je koordinátorom Iniciatívy za občiansku ústavu, predsedom Združenia svetoobčanov a členom ďalších mimovládnych organizácií.

Predseda Matice slovenskej Marián Gešper mu odkázal: „Bohužiaľ, svojim vyhlásením k sto päťdesiatemu piatemu výročiu založenia Matice slovenskej Eduard Chmelár dokázal, že vôbec nepozná mnohovrstvovú kultúrnu a umeleckú činnosť Matice slovenskej a jej profesionálnych útvarov i štyristodevätdesiat miestnych odborov MS,

tridsaťtri divadelných kolektívov, dvestoštyridsaťdva folklórnych matičných skupín a celkové nasadenie Matice na poli podchytenia slovenskej mládeže vlastenectvom a národnou ideou. Je to o to prekvapujúcejšie, že Chmelár paradoxne vystupuje ako kandidát na prezidenta Slovenskej republiky, pre ktorej vznik sa zaslúžilo množstvo matičných aktivistov a členov nielen v 19. storočí, ale aj v 20. storočí. V zásade Chmelár v časti prijal polopravdy a výmysly bulvárnych médií, čo je pre matičiarov urážajúce.“

Na boj o vplyv a moc v štáte je dobrá každá vhodná zámienka Pravdu nehľadajte v propagande

Ludovít ŠTEVKO

Osobitným prípadom v reťazci udalostí roka 2018 bola februárová vražda Jána Kuciaka a jeho snúbenice, ktorá ohlásila začiatok veľkej ofenzívy proti legitímnej vláde SR zo strany médií, prezidenta Kisku a opozície. Ten boj má pokračovanie aj v dnešnom horúcom lete, vedie sa na pozadí únosu vietnamského defraudanta Trinh Xuan Thana z Nemecka do jeho rodnej krajiny tak, aby čierny Peter zostal v rukách slovenskej vlády. Denník N, SME a portál Aktuality už poznajú vinníka, obžalujú aj súdia.

Poznáme to z histórie – pravda vo vojne (horúcej, studenej či politickej) nehrá nijakú rolu. Skutočný význam a cenu má len propaganda. Prirôdzené, dnes nejde o štekľivú propagandu v štýle nohavičiek poslankyne Čigánikovej spustených na pol žrde, nejde ani o vizuálny smog z tisícky billboardov pána Mistríka, ktoré devastujú obraz slovenskej krajiny. V konkrétnom prípade ide o nenávisťnú politickú propagandu, ktorej cieľom je zatemiť myseľ a logiku publika. V tomto zmysle nie je vôbec čudné, že aktéri mediálneho pogromu na Roberta Kaliňáka si nekladú kardi-

nálnu otázku: aký bol motív bývalého ministra vnútra vedome napomáhať únos trestne stíhaného vietnamského lumpa z Nemecka? Prečo by mal skúsený politik Kaliňák tak nezmyselne riskovať a spoliehať sa na babráctvo nemeckých agentov tajnej služby Bundesnachrichtendienst?

■ OTÁZOK JE VIAC

Napríklad, prečo má Monika Tódová z Denníka N viac informácií o únose ako prokuratúra Spolkovej republiky, kde sa skutok stal? Kto stojí za jej anonymnými informátormi, ktorých informácie vydáva

za pravdu Galko, Remišová aj prezident Kiska? Nie je podozrivé, keď ten istý prezident už predtým zo svojej rečníckej tribúny na festivale Pohoda povedal bez škrupúl: „Potrebujeme prevziať moc!“ Ak generálny prokurátor Čiznár žiada zbaviť mlčanlivosť štyridsaťštyri osôb, údajných svedkov trestného činu, nemali by vyšetrovatelia žiadať od Tódovej podľa rovnakého zákonného postupu, aby uviedla svoje informačné zdroje? Vedľajším výsledkom vyšetrovania možno budú kuriózne okolnosti tohto prípadu, ktorý mal rozkrútiť ďalšie kolo politických vášní a pouličného šantenia Sorosových

detí s vyústením do predčasných volieb. Zaujímavá, aj keď oveľa menej toxická bomba posledných horúcich týždňov je prípad nezaradeného poslanca NR SR Petra Marčeka. Pán poslanec ako slobodný človek absolvoval cestu na Krym, aby sa presvedčil, ako tam žijú ľudia po pripojení k Ruskej federácii na základe všeludového hlasovania. Vyvolalo to vlnu pobúrenia najmä v radoch liberálov, hoci mal na to legitímnejší dôvod ako tí poslanci NR SR, ktorí pred ním cestovali do enklávy Kosovo odtrhnuté od Srbska bez referenda. Po Marčekom návrate z Krymu bývalá štipendistka Sorosovej Nadácie otvorenej spoločnosti, dnes poslankyňa NR SR Katarína Cséfalvayová (Most – Híd) zvolala ako predsedníčka Zahraničného výboru NR SR čosi na spôsob vyšetrovacej komisie, ktorá mala posúdiť konanie nezaradeného poslanca. Podľa nej Marček „navštívil Krym bez povolenia a vedome porušil zahraničnú politiku SR“. Na tomto pamätnom výbere odznelo aj zopár ďalších „pozoruhodných“ výrokov. Poslanec Klus napríklad odmietol „nelegálne“ refe-

rendum na Kryme a poslanec Osuský sa zaskvel vetou, že referendum nie je dobrým spôsobom uplatňovania demokracie. Otec starovekej gréckej demokracie Periklés z piateho storočia pred Kristom sa musel obracať v hrobe nad myšlienkami slovenských liberálov zo SAS v 21. storočí.

■ PROTI PRAVIDLÁM

Poslanci za SNS a Smer-SD sa na tomto opozičnom zraze nezúčastnili. Podľa národnarov zvolanie výboru a prijatie uznesenia zo strany Cséfalvayovej bolo „v príkrom rozpore s písomne dohodnutými pravidlami spolupráce koalíčných partnerov“ a konanie predsedníčky označili oprávnené za nezlučiteľné s jej ďalším pôsobením v tejto funkcii. Nevyhláseným morálnym víťazom tohto trápneho predstavenia pre médiá bol dobre pripravený demokrat Peter Marček. Rusofób František Šebej, ktorý sa vzdal mandátu poslanca za MOST – HÍD, má v osobe pani Cséfalvayovej neochvejnú pravovernú nastupkyňu. Lenže v kontexte iných horúcich tém tohto podivného leta to vlastne nestojí za reč.

VŠIMLI SME SI

Ochotnícke divadlo má na Slovensku úctyhodnú tradíciu. Nečudo, keď od čias štúrovcov zohráva mimoriadnu úlohu v našom kultúrnom živote. Kým v 19. storočí prebúdžalo národné povedomie, dnes dáva tvorivé impulzy a nový pohľad na našu súčasnosť, a to nielen divadelnú. Najstaršia európska súťaž amatérskych divadelných súborov Scénická žatva otvorí svoj deväťdesiaty šiesty ročník v Martine 29. augusta a potrvá až do 2. septembra 2018.

Martin očakáva ochotníkov

Aj ochotníci vedú vytvoriť príťažlivú scénickú kreáciu a získať si publikum.

Scénická žatva sa pomaly približuje k okrúhlemu stému výročiu. Od roka 1976 Osvetový ústav (terajšie Národné osvetové centrum) prevzal štafetu organizovania festivalu a presne od tohto roka sa začala na festivale Scénická žatva udeľovať Cena za tvorivý čin roka. Cenu každoročne získal súbor, ktorý svojou kvalitou najväčšmi zarezonoval u divákov a odbornej poroty. Práve preto sa organizátori súťaže na čele s riaditeľkou Martinou Koval rozhodli nazrieť do histórie a priblížiť tohtoročným účastníkom aj návštevníkom prostredníctvom výstavy fotografií víťazných súborov, ktoré sa zapísali do dejín neprofesionálneho divadla na Slovensku. Výstavu nainštalujú na Divadelnom námestí počas festivalových dní. Okrúhle päťdesiate výročie oslavuje aj časopis Javisko. Jeho históriou prevedie všetkých záujemcov prostredníctvom komentovanej výstavy šéfredaktorka Jaroslava Čajková. Novinkou na tohtoročnej Scénickej žatve je, najmä pre cieľavedomých a húževnatých návštevníkov, posilnená oblasť vzdelávania. Dve z troch tvorivých divadelných dielní začínajú s výučbou dva dni pred otvorením festivalu. Prednášať budú zaujímavé a výrazné osobnosti z umeleckých kruhov, ako napríklad vynikajúci scénograf a výtvarník prof. Jozef Ciller, teatrologovia a historici Karol Mišovic, Martin Timko, Elena Knopová a filmový kritik Peter Konečný. Tvorivým divadelným svetom budú záujemcov sprevádzať Maja Danadová, Monika Kováčová a ďalší. Skrátka, deväťdesiaty šiesty ročník Scénickej žatvy v Martine privíta desať slovenských divadelných súborov a recitačných kolektívov, tri zahraničné súbory, a to zo Srbska, z Českej republiky a z Izraela, a, samozrejme, aj vás, ak sa rozhodnete stráviť prelom augusta a septembra s ochotníckym divadlom.

Maroš M. BANČEJ, Foto: Archív SŽ

Odkaz Slovenského národného povstania je ako inšpirácia v každom z nás Dokázali sme silu ducha aj odvahu bojovať

Koncom augusta, keď sa povetrie očistí od letných horúčav, pripomíname si významnú dejinnú historicko-politickú udalosť – Slovenské národné povstanie, ktoré našu vlasť priradilo na stranu víťaznej koalície. Nie je veľa pamätných dát, ktoré sú Slovákom také blízke. Úcta a dôstojnosť, ktorá mu patrí aj dnes, sa mnohým pseudohistorikom nevelmi pozdáva. Často tendenčný výklad nielen dejín Slovenského národného povstania, ale aj histórie Slovákov vôbec. Slovenský národ, jeho drvivá väčšina, sa oklamať nedá. Dávno pochopil, že odkaz Slovenského národného povstania má svoj význam aj pre nefahkú súčasnosť...

Telgárt vstal ako fénix z popola a svoje áno slobode povedali „sokolíci“ na Kráľovej holi ako prvý pozdrav slobodnej vlasti. Vepor, Poľana či Polom, Kremnička, Kováčová, Nemecká, Ostrý Grúň, Zlatá Baňa i Kľak s Tokajikom zostanú pre nás súčasníkmi ako výkričníky utrpenia. Celé dediny, osady ľahli popolom. Mnohých obyvateľov beštiálne povraždili. Bez ohľadu na to, kde sa so zbraňou v ruke postavili votrelcom a bojovali za slobodu Slovenska, vždy demonštrovali kultúrnu, morálnu, intelektuálnu a politickú zrelosť národa. Ich rozhodnutie bojovať za svoju slobodu stalo sa dejinotvorným skutkom. Deti a vnuci týchto mučeníkov a hrdinov už ako nositelia ich obetí začali uskutočňovať sny svojich otcov. V novodobej histórii Slováci hodnotia najpozitívnejšie práve toto obdobie z konca roka 1944.

Nezaujaty historik musí konštatovať, že taký malý národ ako ten náš slovenský svojimi hrdinskými skutkami dokázal silu ducha a rozhodnutie ubrániť slobodu.

Večný sen snívajú o nej tí, ktorí neprežili...

ČO INÍ NEPIŠU

Pamätník SNP v Banskej Bystrici – dielo architekta Dušana Kuzmu z konca šesťdesiatych rokov, uchováva doklady na obdobie druhej svetovej vojny a Slovenského národného povstania.

Odkaz Slovenského národného povstania nesieme už sedemdesiatštyri rokov ako pochodeň. Chráňme

ju. Nedovoľme, aby sa iní priživovali na našom úspechu, aby rôzne kvičie hlasy pochybovali o sile národa, o myšlienke Slovenského národného povstania, ktorej žil ne jeden odbojár, ne jeden vlastenec. Každý národ si chráni a drží v úcte svoje dejiny. Myšlienky vlastenectva a hrdinského odhodlania v boji za slobodu sú nám Slovanom blízke. S odstupom času môžeme konštatovať, že slovenský národ vie byť jednotný. Dokáže sa postaviť proti nepriateľom.

Nepripustíme cynizmus či pochybovanie o hrdinstve našich bojových bratov a sestier. Dnešní mladí ľudia, ktorí nezažili a neskúsili fašistické hrôzy, mali by si odkaz Slovenského národného povstania strážiť a čtiť. Chráňme myšlienku týchto veľkých historických dní. Vtedajšie krédo tisícok stotočných slovenských synov a dcér, ktorí bojovali za demokraciu, humánne a sociálne spoložitie, proti fašizmu, je aj dnes pre nás krédom. Pestujme vlastenectvo!

Eva SISOVÁ
Foto: Štefan KAČENA

Mečiarova politická reaktivácia

Roman MICHELKO

V záplave rôznych opozičných konšpirácií okolo únosu vietnamského expolitika a expodnikateľa Trinh Xuan Thanh akosi zapadlo, že bývalý trojnásobný premiér Vladimír Mečiar ohlásil svoj návrat do politiky. Ak si kladieme otázku, čo ho k tomu primálo, odpoveď je v zásade jasná. Mečiara politicky reaktivovalo absolútne bezprecedentné zrušenie ním vydaných amnestií. Stalo sa to pritom dosť nečakane. Roky patrilo k politickému folklóru, že KDĽ so železnou pravidelnosťou každý polrok predkladalo návrh na zrušenie Mečiarových amnestií, vždy však s rovnakým negatívnym výsledkom. Paradoxne, k zrušeniu amnestií došlo, až keď KDĽ vypadlo z parlamentu a vládnú koalíciu tvorili Smer, SNS a Most – Hid...

Nechceme sa však venovať iba aktu zrušenia amnestií, ale ich politickým dôsledkom, keďže zrušenie

amnestií má v trestnoprávnej oblasti nulové dôsledky. Od daných udalostí prešlo už vyše dvadsať rokov. Mnoho svedkov a aktérov vrátane toho najdôležitejšieho ex námestníka SIS Svěchtu už nežije. Ivana Lexu síce opäť vyšetrujú, ale je veľmi málo pravdepodobné, že táto kauza bude mať právoplatnú trestnoprávnú dohru. Zrušenie amnestií tak vlastne znamenalo, že Vladimír Mečiar sa po rokoch znova na chvíľu dostal do epicentra mediálnej pozornosti. Nasledovala séria vystúpení v množstve médií vrátane elektronických a verejnoprávnych. Jeho duel v Slovenskom rozhlasu s režimistickým a aktivistickým novinárom Dobšínským sa stal priam legendárnym. Mečiar absolvoval veľmi rozsiahle rozhovory, najmä v mesačníku Zem a Vek, tiež štvorhodinovú reláciu v Slobodnom vysielaní. Čo je však najpodstatnej-

šie, vrátil sa do verejného priestoru. Ak si uvedomíme, že v roku 2010, keď sa HZDS nedostalo do parlamentu, v podstate z neho vypadol, tak vlastne jeho úhlavní nepriatelia mu pomohli vrátiť sa. Reaktivácii Mečiara výrazne pomáha kľúčová

KOMENTÁR

a chorobná nenávisť a „diabolizácia“ jeho osoby krajne tendenčnými médiami. Korunu všetkému nasadil Hríbov plátok týždeň, keď medzi tri najhanebnéjšie postavy našich dejín popri Biľakovi a Tisovi zaradil aj Mečiara. Práve takýto sústredený útok mu v skutočnosti pomáha.

Slovenská spoločnosť je dnes extrémne rozdelená, čo sa veľmi podobá roku 1998, keď na zmenu nášho smerovania boli vynaložené extrémne prostriedky. A v čom je dnešná politická situácia zásadne

odlišná od tej z roku 1998? Na rozdiel od roku 1998 sa dnes sotva nájde taká skupina politikov, ktorá by disponovala väčšinouovou dôverou. Figúrky, ktoré sú dnes na politickej šachovnici, a to aj z opozičného spektra, sú totiž skrz-naskrz skompromitované.

Možno práve táto skutočnosť bola tá zásadná, ktorá presvedčila Mečiara, aby ohlásil svoj pokus o politický návrat. Na druhej strane hneď na začiatku treba zdôrazniť, že to vôbec nebude mať ľahké. Miera jeho demonizácie je skoro rovnaká ako v roku 1998, akurát dnes sa o post mediálne najškandalizovanejšieho politika musí deliť s Kotlebom. Ďalším veľkým handicapom je absencia médií, absencia podporného silného mediálneho tímu a na rozdiel od Harabina aj veľmi nedostatočná práca s novými médiami. V jeho neprospech hovorí aj vek. V roku 2020, teda v roku predpokladaných volieb, bude mať Mečiar sedemdesiatosem rokov, a to je fakt, ktorý netreba podceňovať.

Na záver by sme sa mohli pýtať, či je ešte aj dnes dopyt po politike, ktorú zosobňoval Mečiar. Isté znaky toho, že časť voličov HZDS by si mohla opäť nájsť cestu do Mečiarovho košiaru, tu sú. Ako

vieme, v roku 2010 prevažnú väčšinu pôvodných voličov HZDS prevzal Smer. V roku 2012 ich dokonca „vysal“ takmer bez zvyšku. V roku 2016 však ich nie nepodstatná časť odišla k SNS a je jasné, že ak by dostala zaujímavú programovú a personálnu ponuku, mohla by ďalej migrovať.

Mečiarovi dnes nahráva aj koncentrovaná dezilúzia veľkého počtu voličov z dnešného stavu politiky a ich príklon k niečomu novému či staronovému. No a, paradoxne, nič nemôže Mečiarovi pomôcť viac ako zúrivé a nevyberavé útoky mediálneho mainstreamu na jeho osobu. Práve tie sú tou najlepšou referenciou pre značnú časť jeho potenciálnych voličov.

Napriek tomu všetkému vstup Mečiara do politiky je stále veľmi riskantná záležitosť. Ostatne, na vlastnej koži sa o tom pred pár rokmi presvedčil expremiér a opozičný súptník Vladimír Mečiar Ján Čarnogurský. Ako vieme, tento bývalý premiér dostal v prezidentských voľbách len sotva nula celých šesť percenta hlasov, čo bolo viac než zahanbujuce. Mečiar by teda mal do politického ringu definitívne vstúpiť, len ak si bude istý, že podobný osud mu nehrozí.

Keď si dáte sladký burčiak

Ivan BROŽÍK

Poznáte ho, zlatistý iskrivý hrozňový mok. Predzvesť prvého mladého vína sezóny. Hrozňový mušt obsahujúci štyri až šesť objemových jednotiek alkoholu. Ak je poctivý, je to lahôdka, ak nie – máte niekoľko dní diétu spojenú s rýchlym pohybom. Niektoré zdroje tvrdia, že slovo burčiak má pôvod až kdesi na Strednom východe v pôvodnom fonetickom znení ako bur-džak. Je známe, že v tej oblasti sa slovíčkom bur označuje často čosi veľké, siahajúce do nebies. Mnohé mrakodrapy v Spojených arabských emirátoch majú toto slovo tiež v názve. Ako burčiak možno označiť len kvasiaci hrozňový mušt, vyrobený výlučne z hrozna dopestovaného a spracovaného na území Slovenskej republiky.

Burčiak je takpovediac náš „národný“. Ak je poctivý, ak je to nápoj, na ktorý sa čaká minúty. Ak to

nie je hnedá tmavá tekutina v plastovej fľaši kdesi na stoličke pri ceste celý boží deň na slnku. Vrávi sa, že blahodarné účinky tohto nápoja správne pôsobia na organizmus, ak ho za sezónu vypije človek tak dva až tri litre. Treba sa však zastaviť

POZNÁMKA

v týchto dňoch aj vo vinohradoch. Nie s igelitkou – to určite nie, práve sa uskutočňuje posledný postrek a krádežou si okrem možného porušenia zákona narobí potenciálny barbar aj mnohé zdravotné problémy. Treba sa porozprávať s vinohradníkmi. Možno iba pozrieť sa na ich ruky a do ich tváří. Väčšinou sú to už ročníky patriace do kategórie skôr narodených. Na vinohrad treba mať totiž čas a vlastne aj peniaze. Nič pre mladých v tomto uponáhľanom

živote. A podivnom živote. Vinohradníci sa radi rozprávajú o svojej láske, hneď sa posťažujú, koľko koreňov im napadla choroba, s ktorou sa nedá nič robiť, iba možno skúsiť radikálny rez. Aby sa koreň zachránil. Možno. Koreň, ktorý vraj siaha aj do hlčky pätnásť až dvadsať metrov. V pôde plnej kamenia, na ktorú vám nikto ani euro dotácií nedá. Hoci – ak si postavíte vinárstvo, nemusíte hrozno ani pestovať, stačí predávať víno bársako a bárske získané a dotácie sa posypú. Divná politika, zvláštne myslenie.

Aj počas blížiacich sa vinobraní panuje akési divné správanie organizátorov. Vinohradník sa iba čuduje, že v hlavnej uličke vinobrania sa čapuje pivo, a pýta sa: „Čo ja chodím na Oktoberfest predávať víno?“ Vinohradníkom chýba viac folklóru, volajú po menšej dávke diskotéko-

vého a jarmočného hluku – chýba im úcta k tradíciám. Vinobranie by nemalo byť jarmokom, vinobranie bývalo vždy oslavou úrody. Vďaka za dary z neba.

Nič proti takým obľúbeným dňom mladého beaujolais nouveau. Nezaslúži si však podobnú až pietnu úctu aj frankovka, muškát či veltlín alebo silván? Je to primálo svetové? Primálo zvučné? Naše vína z našich koreňov končievali aj na kráľovských stoloch. Rastú v našej pôde odpradáva, nálezy z Malých Karpat potvrdzujú pestovanie viniča už pred dvetícisťsedemsto rokmi. Zlatým obdobím vinohradníctva bolo 18. storočie počas panovania Márie Terézie a Jozefa II. Na území dnešného Slovenska v roku 1720 bolo približne päťdesiatšesťtisíc hektárov vinohradov, čo bola takmer trojnásobne väčšia výmera, ako je v súčasnosti. Takže dnes pravdepodobne vravíme, žiaľ, o jeho súmraku.

O to viac sa žiada zvolať, až budete ochutnávať tohtoročný burčiak – keď si budete pozerať jeho iskru, keď ho ovoniáte a ochutnáte, spomeňte si na kamenistú zem, z ktorej vzišiel vďaka pracovitosti slovenských vinohradníkov. Tých málo, čo ešte zostali.

AKO BOLO, ČO BOLO

Na Kysuciach každoročne vyhodnocujú súťaž, v ktorej sa vydavatelia a autori usilujú získať poctu Najkrajšia kniha Kysúc. Tohto roku ocenili v kategórii náučná literatúra knihu Čierne – dedinka naša a v kategórii beletria knihu Ondreja Zimku Zabudnutá záhrada. V obsiahlej celofarebnej monografii obce s rozsahom päťstošesťdesiatšesť strán zhromaždil autorský kolektív množstvo informácií o starej aj najnovšej histórii obce Čierne, jej pamätihodnostiach, prírodných zaujímavostiach, osobnostiach, ale aj predstavách o budúcnosti. V kvalitne spracovanej reprezentatívnej megapublikácii sa v množstve kvalitných fotografií, mien obyvateľov, cirkevnom diani, športe, kultúre či práci rôznych spolkov pravdepodobne nájde nejakým spôsobom každá rodina žijúca v obci. Je to proste dielo patriace do každého domu v Čiernom alebo aj bytu každého tamojšieho rodáka.

Druhou ocenenou knihou je dielo výtvarníka Ondreja Zimku Zabudnutá záhrada, ktorý cez vlastnú malú históriu ukázal

dejiny tak, ako ich prijal od rodičov, starých rodičov či iných rodákov. Čo je najdôležitejšie, dianie okolo seba vidí svojimi detskými i dospelavajúcimi očami, ktoré sa nepodriaďujú tabuizovaným témam či autocenzúre.

Tri zaujímavé knihy z Kysúc

Peter VALO

Je to more drobných, nezriedka humorných epizódok, pri ktorých budúci majster štetca objavoval svet. Bez predpojatosti vás prevedie okamihmi, keď sa Poliaci po Mnichovskom diktáte pokúsili vojensky odkmasnúť väčší kus Kysúc, neobide vojnové udalosti, pričom ukáže protisovietskych Ukrajincov, nemeckých a sovietskych vojakov či neskôr banderovcov. Sugestívne opisuje ukrajinské gréckokatolícke Vianoce pred oltárom z ľadu. Obrad podfarbený krásnymi cirkevnými

časťi v dialekte, sa veľká história odráža viac-menej v pozadí. Vojna, škola, povojnové obdobie sa vynárajú sporadicky z mora drobných zážitkov a epizódok o ľuďoch z autorovho okolia. Zimkova záhrada rozkvitne práve cez čarovné zážitky posprietané autorovým rozprávkovo poetickým pohľadom. Zimkova Zabudnutá záhrada doslova kvitne.

Pre dvoma rokmi udelili cenu za beletriu dlhoročnému kysuckému lekárovi Jozefovi Jakušovi za knihu Pán doktor, pridte 2.

Opísal v nej doktorské príhody áristu či obvodného doktora, ktorý sa za svojimi pacientmi brodil na samoty cez snehové záveje. Táto jeho kniha získala pred dvoma rokmi v súťaži o najkrajšiu knihu Kysúc prvé miesto.

jom širšom okolí zanechať po sebe stopu. Svoj zámer výstižne komentuje: „Mojím cieľom bolo zosumarizovať dobu päťdesiatich rokov, ktorú sme prežili, a možno aj inšpirovať našich potomkov a potomkov našich potomkov k životu, na ktorý by pri vlastnom bilancovaní boli hrdí.“

Zaujalo ma slovo „hrdý“. Naše historické povedomie je v zúfalom stave. Kým v okolitých štátoch sa vzťah k dejinám pestoval aj za vlády komunizmu, na Slovensko sa hlásala história podľa česko-sovietskych predstáv. Recidíva prekrúcania dejín pretrváva u časti historikov aj po zmene režimu.

Na týchto troch reprezentatívnych knižkách vidíme, že sa za veľkými národnými dejinami skrývajú menšie lokálne. Práve ony ponúkajú oveľa viac autentických zážitkov a konkrétnych ľudských osudov. Bez poznania malých dejín sa ťažko vytvára spolupatričnosť s veľkými. Na druhej strane tie malé cez množstvo autentických príbehov neraz ukážu zmanipulované miesta v tých veľkých, ktoré zapríčinili politike poplatní historici.

SEBAOBRAHA

Minulý rok si Slováci od bánk požičali na bežnú spotrebu vyše 3,2 miliardy eura. Na porovnanie: v roku 2009 to bolo takmer štvornásobne menej. Vyplýva to z údajov Národnej banky Slovenska (NBS) za segment domácností a neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam. Objem nových úverov na spotrebu rastie nepretržite od zavedenia eura. Podiel úverov domácností na HDP dosiahol počas roka 2017 najvyššiu hodnotu spomedzi štátov strednej a východnej Európy.

Upozornenie
centrálnej banky

„Nárast tohto ukazovateľa je zároveň najvyšší v eurozóne aj v rámci krajín strednej a východnej Európy,“ upozornila ešte v závere minulého roka NBS v Správe o finančnej stabilite z novembra. Trend sa však nemení. No Slováci pri naberaní úverov aj veľa riskujú. Aj preto či práve preto NBS iniciatívne upozornila na činnosť spoločnosti MINIHOTOVOST, SE, ponúkajúcej pôžičky prostredníctvom www.minipozicka.sk: „Národná banka Slovenska upozorňuje na činnosť spoločnosti MINIHOTOVOST, SE, so sídlom Námestí T. G. Masaryka 2392/17, 690 02 Břeclav, Česká republika (ďalej ako spoločnosť). Spoločnosť ponúka spotrebiteľom peňažné pôžičky prostredníctvom internetovej stránky www.minipozicka.sk, ktorá je v slovenskom jazyku.“ Národná banka Slovenska občanom pripomenula, že spoločnosť MINIHOTOVOST, SE, žiadne povolenie na poskytovanie spotrebiteľských úverov a iných úverov a pôžičiek pre spotrebiteľov na území Slovenskej republiky neudelila.

Spoločnosť je prevádzkovateľom aj ďalších internetových stránok s doménou .sk: www.minihotovost.sk, www.minipeniaze.sk, www.mudrapozicka.sk, www.najrychlejsiepozicky.sk, www.okamzitepeniaze.sk, www.peniazebezodkladov.sk, www.peniazebezrucitelu.sk, www.peniazecezinternet.sk, www.peniazecezsms.sk, www.peniazedoruky.sk, www.peniازهned.sk, www.pocitivapozicka.sk, www.pozicka.sk, www.pozickaokamzite.sk, www.pozickaren.sk.

Podmienkou poskytovania spotrebiteľských úverov a iných úverov a pôžičiek pre spotrebiteľov na území Slovenskej republiky je povolenie udelené Národnou bankou Slovenska.

Národná banka Slovenska dlhodobo upozorňuje potenciálnych klientov, aby dôkladne zvažovali, s akou osobou vstupujú do zmluvných vzťahov a oprávnenie danej osoby si preverovali na internetovej stránke NBS subjekty.nbs.sk.

V každom prípade, varovanie NBS je dôležitým signálom a netreba ho obísť bez povšimnutia.

Ján ČERNÝ
Zdroj: NBS

Dvadsaťpäť rokov čakania na novú nemocnicu na Rázsochách
Lekársku odbornosť nezavršuje promócia

Eva SISKOVÁ – Foto: autorka a Štefan KAČENA

Projekt novej univerzitnej nemocnice na Rázsochách v Bratislave nebol komunikovaný s tými, ktorých sa to týka. Predovšetkým s lekármi a so zdravotníckymi pracovníkmi. Preto vznikla pracovná skupina zložená z viacerých lekárov. Dala si za cieľ verejne diskutovať o spôsobe realizácie tejto stavby. O rozhovor sme požiadali MUDr. Vladimíra BALOGHA, prednostu Ústavu tradičnej čínskej medicíny zo Slovenskej zdravotníckej univerzity v Bratislave, ktorý je členom spomínanej pracovnej skupiny lekárov.

• Ako vnímate rozhodnutie o výstavbe novej nemocnice v rámci modernej zdravotnej starostlivosti?

Nová univerzitná nemocnica s celým kampusom mala už dávno

zdravotníctva, a to je bez komentára. Búranie by malo stáť viac ako sedemnášť miliónov. Konštrukcia nemocenského kolosu Rázsochy sa nachádza na severozápade Bratislavy medzi

• Ministerstvo zdravotníctva vyhlásilo druhé kolo výberového konania na vydanie povolenia na prevádzkovanie štyridsiatich siedmich ambulancií pevnej ambulantnej

Búranie tohto rozostavaného nemocničného komplexu na Rázsochách v Bratislave si má vyžiadať sedemnášť miliónov eur...

stáť. Je nepochopiteľné, že trvalo vyše dvadsaťpäť rokov, aby sa niečo pohlo v tomto smere. Potrebujeme ju bezpodmienečne, s tým súhlasí asi každý lekár, len pred jej stavebnou realizáciou treba vypočuť odborníkov z oblasti zdravotníctva, aby jasne formulovali potrebné požiadavky. A nie aby niekto niečo riešil od stola bez vedomia ostatných. Jasné, ide o veľké peniaze, nemocnica by mala fungovať dlhé roky a mal by to byť reálny efektívny komplex pre pacientov, zdravotníkov a študentov medicíny. Je trestuhodné, že od roka 1989 sa vyhýbalo akémukoľvek riešeniu zdravotného komplexu na Rázsochách a nikto nebol za to postihnutý. To boli stále nezmyselné a neodborné debaty a údajné štúdie okolo využitia bývalej Vojenskej nemocnice. Škoda, že nie sú vyčíslené náklady na stráženie a ostatné opatrenia pri zakonzervovaní štaténiska, ktoré tam zbytočne išli. Žiaľ, je to aj výsledok riadenia

Patronkou a Lamačom. Keby išlo všetko podľa pôvodného plánu, stála by tam dnes najväčšia a najmodernejšia nemocnica na Slovensku. V minulosti už nejedna diskusia vyvolala značný nepokoj k tejto téme. Ku každému novotvorenému klinickému oddeleniu treba vyjadrenie hlavného odborníka, prípadne odborníkov, a tak aby to bolo doslova zaevidované. Súvisí to i s presne určenými nárokmi aj na pedagogickú a výskumnú činnosť. Nech rozhodnú lekári a tí budú aj zodpovední. A, samozrejme, sa musia vyjadriť i ostatní k technicko-logistickým problémom. Nieže po voľbách sa to zase zmení alebo to budeme dopĺňať na „základe závažných“ požiadaviek. Z minulosti vieme – možno budeme efektívnejší a pragmatickejší ako staviteľia súkromných nemocníc. Alebo im chceme nechať čas na ich doriešenie a potom rozhodovať o veľkých výhodách, ako aj o ich ďalšej existencii.

pohotovostnej služby pre dospelých a tridsiatich piatich ambulancií APS pre deti a dorast. Termín podávania žiadostí bol do prvého augusta 2018. Ako to vnímate vy?

Sledovať tieto tzv. zmeny a najmä ich organizovanosť prináša vždy problémové situácie. A tým sú aj dlhodobé zmätky okolo oprávnených požiadaviek na reálne zmeny v LSPP a potom na premenu na Ambulanciu pohotovostnej služby. Iste je to dobrý zámer, ale nebolo by vhodnejšie upraviť príslušnú legislatívu, ponechať pôvodný názov LSPP aj jednotlivé pracoviská, ktoré každý už desiatky rokov pozná, skrátiť rozsah pracovného času a upraviť, resp. znormlizovať financovanie v tejto oblasti? A povedzme po roku by sa vyhodnotilo, ako to vlastne je v nových podmienkach, prijali by sa logické opatrenia za účasti odborníkov a zodpovedných pracovníkov na všeobecnú spokojnosť občanov i samotných lekárov a zdravotníkov. Asi máme v móde

MUDr. Vladimír BALOGH je prednostou Ústavu tradičnej čínskej medicíny.

stále vystavovať nové licencie, len čo k tomu vedie kompetentných? Navyše, ušetrilo by sa na nových hlavičkových papieroch, pečiatkach, vývesných tabuliach a zamedzilo by sa množstvu nekonečných diskusií, otázok a protestov. Treba konštatovať, že pre pacienta sa urobí to, čo je dôležité, a konečne sa zastaví neúmerne preťažovanie samotných lekárov, začo sa bojovalo roky a čo mnohí ani z rezortu nechceli nejako akceptovať.

• Aký máte pohľad na celoživotné vzdelávanie lekárov na Slovensku?

Celoživotné vzdelávanie v našej profesii je bezpodmienečne potrebné, ale i jeho kontrola by mala byť primeraná. K dispozícii sú knižnice, časopisy, internet, konferencie, prednášky, školenia. Zabudlo sa, že toto vzdelávanie aj niečo stojí, a nie sú to zanedbateľné financie. Poplatky za atestáciu, nákup odbornej literatúry, účasť na kongresoch nielen doma, ale i v zahraničí, školenia – za všetko sa platí a sú to často troj- až štvormiestne čísla. To sú náklady, ktoré oberajú lekára o financie aj v rámci vlastného rodinného života. Ak je súkromník, tak si to, dúfam, môže dať do svojich nákladov, čím sa mu znížia dane, no nemám dojem, že všetko je akceptovateľné. Narobili sme poriadky vo vzťahu s farmaceutickými firmami, aby lekári nezneužívali ich pohostinnosť pri organizovaní účasti na kongresoch či seminároch. A čo ďalej? No a celkom sme zabudli, že celoživotné vzdelávanie, ktoré si vyžaduje aj pomerne veľa času, ide na úkor všetkého, i samotnej rodiny. Ak chceme zachovať zvyšovanie úrovne vzdelanosti a poznania, a tým vlastne prosper pre zdravých i chorých ľudí, treba upraviť reálne názor na systém vzdelávania v oblasti medicíny – či sa to niekomu páči, alebo nie.

O ČOM JE REČ

Rok 1968, a zvlášť august s potupnou okupáciou piatich vojsk Varšavskej zmluvy, nám nemôže vyprchať z pamäti ani po päťdesiatich rokoch. My pamätníci, čo sme prežili tie udalosti na vlastnej koži, máme svoje spomienky, akési individuálne dejiny. Pri tejto príležitosti si listujem v románe Tomáša Winklera ... dlho budeme mŕtvi, ktorý vyšiel pred desiatimi rokmi vo Vydavateľstve Maticy slovenskej. Práve toto dielo sa dotýka udalostí v Matici slovenskej v Martine po roku 1968. Napokon, Tomáš Winkler takmer celý profesionálny život pracoval v Matici, kde nastúpil hneď po skončení vysokej školy (1961). Ak som použil slovo „takmer“, myslel som na obdobie, keď ho v rámci politických čistiek za normalizácie (1972) z Maticy vyhodili a mohol sa sem vrátiť až po roku 1989. Samotný vpád vojsk nie je súčasťou jeho románu, Winkler vo svojom rozprávaní veľmi stroho opisuje: „Obloha v ten augustový deň ráno roku 1968 bola modrá, taká čistá, akoby ju bol niekto pozametal, čo ostro kontrastovalo s tým, čo bolo počuť z rádia.“ Hneď v prvom čísle samizdatových Národných novín, ktoré začali v Matici 21.

augusta vychádzať, objavil sa Winklerov úvodník príznačne nazvaný TATARSKÝ VPÁD, kde napísal, že „Rusi by mali ísť okamžite domov, že nejde o proletársku výpomoc, ale o obyčajnú vojenskú agresiu, takú, akú zorganizovali roku 1939 spolu aj s Nemcami proti Poľsku...“ Autor síce

... dlho budeme mŕtvi

Peter ŠTRELINGER

skutočne mená postáv pozmenil, ale nie tak dôkladne, aby sa nedali dešifrovať. A tak nám v príbehu defiluje celá plejáda ľudí, ktorí v roku 1968 v Matici slovenskej pracovali. Mnohí sa zachovali statočne, no podaktorí využili príležitosť a pridali sa k normalizátorom. „Komunistické previerky v národnej ustanovizni sa podobali vyprázdňovaniu zajáčich koterčov. Obete tu netrepežlivo a ticho čakali, koho chytiť za pačesy a vytiahnu ho z chlieva a dajú mu pekne palicou po hlave a možno povedať bezbolestne ho usmrtia. Na čelo previerkovej komisie postavili Ondriku Kučeráka, ktorého zamest-

nanci ctihodnej inštitúcie nazývali Pätnásťročný kapitán.“ Onen šéf previerok v Matici sa volal v skutočnosti Ondrej Kučera. A tí, čo zažili tieto roky v Matici, sa určite stotožnia s Tomášom Winklerom, že to bol slizký, bezcharakterný človek. Kučera bol hlavným organizátorom

Ivana Kadlečika. Epizóda o tom, ako Kadlečík demonštratívne „občúral“ stranícku legitimáciu, je naskrze pravdivá. Paľo Karas nie je nikto iný ako prozaik Pavol Hruz, úspešný autor próz Okultizmus a Dokumenty o výhladoch. Paľo Hruz sa z Banskej Bystrice poznal s ideologickým tajomníkom Ernestom Cabanom, boli susedia. Pri náhodnom stretnutí sa Hruz pýtal Cabana, kde pracuje. Ten mu na to, že na „okrese“! A to je kde? začudoval sa Paľo. No predsa na okresnom výbore komunistickej strany! Ahá... v tej zločineckej organizácii! Obeťami straníckych čistiek v Matici bolo vyše štyridsať ľudí. Okrem iných básnik Jaroslav Rezník, znalec starých tlačí a archiválií, doc. Augustín A. Baník, Milina Vlnová... Tomáš Winkler svojim románom ... dlho budeme mŕtvi podal autentické svedectvo o Matici slovenskej v časoch normalizácie. Známý autor literatúry faktu napísal majstrovské dielo, ktoré nás dojme svojou presvedčivosťou. Príbehy hlavného hrdinu a autora sa navzájom prekrývajú: depimujúca práca v psychiatrickej liečebni v Sučanoch, kde sa napokon zamestná ako ošetrovateľ, potom čas strávený vo funkcii dispečera dopravy vo Váhostave na Liptovskej Mare. Odporúčam vrele prečítať si Winklerov román!

Česko-Slovensko v auguste 1968 neokupovali Rusi, ale sovieti Prečo môžu byť Rusi v auguste zaujímaví

Dušan D. KERNÝ – Ilustračné foto: internet

Kráčal som pod jednou z pozoruhodných moskovských technických pamiatok – rozhlasovou vysielacou vežou Šabolovkou. Siluetu má akoby do výšky sa dvíhajúcej pavučiny z kovu. Nasledoval som Juraja, vlastne Jiřího, dvojdomého a dvojjazyčného Rusa a Čecha, Moskovčana a Pražana zároveň. Pripravoval spolu s niekdajším korešpondentom a potom po roku 1968 dvadsať rokov umlčivým rozhlasovým spravodajcom v Moskve Janom Petránkom film o auguste 1968.

Zaravno s pásmi šesťtisíc tankov hrkotalo v ľuďoch obľudné slovo: OKUPÁCIA!

Predstavitelia štátu vyzývali česko-slovenských občanov na zachovanie pokoja a rozvahy, ale bola to rozvaha so zatátnymi zubami a pástami.

Robíte film o tom, ako nás okupovali Rusi? Nie, bude to film, ako vás okupovali sovieti, tí sovieti, ktorí okupovali aj nás Rusov. Vždy v auguste mi príde na myseľ táto rázna odpoveď Jirku/Juraja. Nejde o to, že väčšina sovietskeho vedenia, ktoré rozhodlo o obsadení vtedajšej ČSSR, neboli Rusi. Ba že dokonca medzi nimi bol len jeden Rus. Ide o tých Rusov, ktorí boli proti. A nebolo ich iba sedem na Červenom námestí. Dnes, keď sú výročia povedzme hercov z chýrneho divadla Sovremennik, s hrdoťou sa títo umelci hlásia k tomu, že v onom roku 1968 sa podpísali pod list umeleckej inteligencie, ktorá sa nestotožnila s okupáciou,

pre ktorú udalosti a čs. vývoj boli nádejou. Dať aj dnes na známosť, ba hrdiť sa, že herec umelec nepodľahol a nezapojil sa do podpory vtedajšieho sovietskeho vedenia, hovorí za veľa. V tomto roku 2018 to možno nezriedka počuť o známych umelcoch v rámci hlavných správ ruskej štátnej televízie...

■ SPRÁVNY SOCIALIZMUS

Pripomínajú sa tiež sovietski spravodajcovia, boli len dvaja, ktorí vtedy odmietli písať o kontrarevolúcii. V onom auguste 1968 ich poslali šupom z Prahy domov osobitným vojenským lietadlom a zdalo sa, že je po nich amen. Po roku 1991, po roz-

pade ZSSR, sa jeden z nich stal za Jelcina prvým veľvyslancom Ruskej federácie v USA a za Putina prvým ruským ombudsmanom pre ľudské práva. Zahraničopolitický poradca prvého a posledného sovietskeho prezidenta Černajev, keď mi daroval knižku svojich memoárov, spomínal, ako boli sovietski Rusi ohromení pomermi u nás, ako sali do seba atmosféru vtedajšej ČSSR, lebo aj ich opantalo nadšenie, že aj takto môže vyzerať socializmus, že to nemusí, ba nesmie byť to, čo majú doma. Okolie poradného zboru tých, čo vtedy rokovali s čs. predstaviteľmi, o. i. Brežneva, ako mi povedal jeden z nich, sa priam triaslo, aby „to všetko

Čechoslovákovi vyšlo, aby našli spôsob alebo kompromis so sovietskym vedením, ako okupácia bola pre nich sklamaním aj ich vlastných nádejí – preto po vojenskej stránke všetko šlo ako po masle, ale v propagande a v politike sa improvizovalo, nevedeli kam z konopí, lebo pôvodné zámery nevyšli, podpisov na pozývajúcom liste bolo málo, nestačili“. Potvrdil mi to „poradca“, ktorý sa zúčastnil v tom čase na všetkých rozhodujúcich rokovaní vrátane Čiernej nad Tisou a Bratislavy. Roky patril k najlepšie informovaným ľuďom v Moskve a za Jelcina bol prvým ruským veľvyslancom v Izraeli.

■ BOLI SME NÁDEJ

„Otvorene sme vtedy varovali, že to (vojenský zásah) zahubí, pochová vec socializmu, že to bude koniec a potom budeme už len spravovať impérium, na ktoré nebudeme mať sil. A ani sme už sily nemali. Vývoj u nás bol aj našou nádejou, nielen ruskou, ale aj našou sovietskou, nebyť toho roka 1968, toho augusta, pred čím sme varovali najvyššie sovietske vedenie, nebolo by došlo k rozpadu ZSSR, čo dodnes považujem za najväčšiu tragédiu svojho života a za veľký geopolitický otras s nezodernými následkami.“

Niečo sme popili, začali sme džbánkom vodky, ale aj tak si myslím, že tá všetka otvorenosť bola naozajstná, že hovorila bolesť prežitého, a nie vodka. Aj dnes, keď napríklad sledujem sestru miliardára Prochorova, dlhoročnú vedúcu postavu významného, vplyvného NLO – Nového literárneho obzoru, ako nesúhlasí s putinovským režimom a s narastajúcim ruským konzervativizmom, ako hovorí „ja odtiaľto neodidem, my nie sme nijaké béčko, treba ostať, pretože protiputinovská politická opozícia nestojí ani za fajku močky“, pripomeniem si, že bolo mnoho Rusov – aj z vysokých kruhov, pre ktorých sme znamenali nádej. A kladiem si aj otázku: Ako to, že sme to neuhrali?

Čím žila Ukrajina – leto v plnom prúde bez uhorkovej sezóny Rusko vraj stojí za všetkým zlom

Martin JARINKOVIČ – Ilustračné foto: internet

Uhorková sezóna ako klasický letný úkaz známy zo svetových médií sa v ukrajinskom mediálnom prostredí od udalostí na Majdane prakticky nevyskytuje. Majdan zdynamizoval politicko-spoločenský život od predtým nevidanej miery. Aj témy ukrajinského dneška zďaleka nemajú dovolenkový nádych. Udalosťou číslom jeden svetového významu bol samit Trump – Putin v Helsinkách, ktorý bol aj na Ukrajine pozorne sledovaný.

Vzhľadom na očakávanie, že Ukrajina bude jednou z horúcich tém stretnutia, boli nálady v Kyjeve napäté. Väčšina ukrajinských analytikov sa po samite zhodla na negatívnom zhodnotení jeho výsledkov. Ihor Vitovyč v periodiku Ukrajina moloda samit zhodnotil výstižne v názve svojho článku: „Veľké očakávanie na nulový výsledok“.

■ ÚTOKY NA TRUMPA

Samit priniesol trpké poznanie pravdy o význame Ukrajiny pre politiku USA. Na margo samitu si Jan Valetov v periodiku Hazeta po ukrajinsky v historickej paralele povzdychol, že Ukrajina dnes znamená pre svet menej než Afganistan, pre ktorý USA v roku 1980 bojkotovali Olympijské hry v Moskve. Veľmi kriticky vyznelo taktiež zhodnotenie vystúpenia prezidenta Trumpa, ktorý sa v Kyjeve neteší obľube. Známý publicista Dmitrij Gordon na kanáli 112 Ukrajina poukázal na nevyrovnané pôsobenie prezidenta Trumpa a vyjadril obavy o stav jeho duševného zdravia. Analytička Ifovských novin Vysokij zamok Natalia Baľuková sa nerozpakovala rozviesť úvahu o tom, či je americký prezident viac ruským

Ukrajina svoju štátnu symboliku na ciele propagandy dotvára aj pomocou takto štylizovaných a fotošopom upravených fotografií.

agentom, či užitočným idiotom. Podľa nej Trump uštedril bolestivý úder jednote Západu, pričom cieľne rozbiť EÚ. Najhoršou správou z Helsínk však podľa nej bola skutočnosť, že hlavný spojenc „v boji s ruskou agresiou“ Ukrajinu ani slovom nespomenul – čím podľa nej vyslal signál, že Ukrajina je sférou vplyvu Ruska. Tým podľa Baľukovej potvrdil, že Ukrajina od neho nemôže nič čakať a ostáva len veriť, že Američania, ako uviedla, „tohto klauna“ vypravdia z politiky.

Ďalšou udalosťou, ktorá doznievala v ukrajinských médiách počas júla, bol svetový šampionát vo futbale. Pre výroky chorvátskych futbalistov získal šampionát nečakaný politický rozmer, ktorý vyvolal vlnu nadšenia na Ukrajine. Okrem Slovákov a Poliakov tak práve Ukrajinci patrili k najväčším zahraničným fanúšikom Chorvátov. Futbal sa opäť nechutne preplietol s politikou, čo sa odrazilo aj v ukrajinských médiách ventilujúcich nakopenú frustráciu. Podľa spomínanej Natalie Baľukovej chorvátski

chlapci svetu ukázali, že rozumejú, kto je agresorom a kto obeťou agresie, čím sa Ukrajina, hoci nebola na šampionáte, stala jeho víťazom.

■ DRANCOVANIE LESOV

Ukrajina však žila aj svojimi vnútornými záležitosťami. Vojnou na Donbase, ktorá – ako sme ukázali aj v predchádzajúcich riadkoch – sa preplietla so všetkým, čo sa deje v štáte. Rusko stojí podľa Kyjeva za všetkým zlom, ktoré Ukrajinu postrelo. Veľkú mediálnu odozvu má na Ukrajine prípad ukrajinského novinára Oleha Šencova väzneného v Rusku, ktorý začína naberať rozmer kauzy Nadije Savčenkovej. Sú však aj kauzy, ktoré ani podľa ukrajinských médií nemajú nič s Ruskom. Takou je napríklad drancovanie lesov. Podľa organizácie Earthsight je Ukrajina prvou medzi nelegálnymi vývozcami dreva do Európskej únie. Proti drancovaniu ukrajinských lesov vystupuje radikál Oleh Laško, ktorý obvinil EÚ, že zakrýva oči pred nelegálnym obchodom. Podľa Laškovho komentára, publikovaného v denníku Sehodňa, by sa EÚ mala najprv popasovať s korupciou doma a potom poučovať iných.

Senzáciou leta sa stalo objavenie účastníka vojny v Afganistane Ihora Belokurova, ktorý sa po tridsiatich rokoch chystá navštíviť rodnú zem. Júl sa niesol aj v znamení výročia Sknylivskej tragédie. Počas leteckého dňa 27. júla 2002 sa bombardér SU-27 zrútil na plochu letiska pričom zahynulo sedemdesiatšesť ľudí, z toho dvadsaťosem detí. Fotka zraneného chlapčeka Ostapa Chmiľa, ktorého pred smrťou zachránila vlastná matka za cenu svojho života, sa stala symbolom najväčšej katastrofy tohto druhu vo svete.

NA MARGO

Sú výročia, ktoré si pripomíname radi, a sú výročia, ktoré si pripomíname s trpkou prichuťou. To z augusta 1968 patrí do tej druhej kategórie. Invázia „sriateľných armád“ zašliapla jeden sen. Sen o socializme s ľudskou tvárou, sen o tom, že sociálne spravodlivá spoločnosť môže byť demokratická alebo aspoň s prvkami demokracie, otvorenej diskusie, s tlakom a zodpovednosťou na politikov, ktorí vedú národ. Ako vieme, nestalo sa. Nestalo sa tak aj preto, že v praxi bola uplatnená takzvaná Brežnevova doktrína o obmedzenej zvrchovanosti krajín socialistického bloku. No aj preto, lebo sa našli renegáti, karieristi, ľudia bez chrbtovej kosti, ktorí v mene svojej kariéry boli ochotní prevziať lokalskú úlohu a bez škrupúl naplňať konsolidačnú politiku normalizačnej garnitúry.

Päťdesiat rokov po...

Takéto zlomové udalosti sú však niekedy aj potrebné. Naplno sa v nich ukázalo, kto je kto. Previerkové komisie na začiatku sedemdesiatych rokov, uvádzajúce do praxe smutne známe Poučenie z krízového vývoja v strane a spoločnosti po XIII. zjazde KSC, nastavili jasné zrkadlo ľuďom, ktorí boli v previerkových komisiách, ale aj tým, ktorí stáli pred nimi. Lámanie charakterov, odvolávanie svojich pôvodných postojov – to všetko bolo súčasťou obľudného mechanizmu, ktorého cieľom bolo zlomiť charakter a vytvoriť poslušných znormalizovaných občanov, ktorí sa prestanú zaoberať verejnými vecami a svoje aktivity naplno presunú do svojho privátneho sektora.

Ak rozmyšľame o následkoch „bratskej pomoci“ na Slovensku a v Čechách, musíme konštatovať, že u nás bol jej priebeh podstatne miernejší. Vždy nám bol cudzí český mantinelizmus. Aj vďaka Gustávovi Husákovi sa až na malé výnimky normalizačný proces zaobišiel bez politických procesov a proskribovaní zväčša len stratili možnosť pôsobiť vo svojej profesii. Iste, pre spoločnosť to bola obrovská škoda, ak špičkoví novinári pracovali ako murári či v iných disidentských povolaniach, napríklad ako kuriči. Ale aj to sa postupom času menilo. Na Slovensku sa nakoniec približne po desiatich rokoch núteného odmlčania mohli do literatúry vrátiť takmer všetci autori – s výnimkou Hany Ponickej.

Na záver ostáva otázka. Mal vôbec tento obrodný proces aspoň teoretickú šancu na úspech? Kam až by to nakoniec viedlo? Najmiernejšia predikcia by bola, že by sme sa stali akousi druhou Juhoslaviou. Ľuďom by sa umožnilo malé súkromné podnikanie, otvorili by sa hranice, naši občania by mohli pracovať ako gastarbeitri v Rakúsku a Nemecku, kedykoľvek by mohli Československo opustiť a kedykoľvek by sa mohli aj vrátiť. Samozrejme, väčšina podnikov by bola vo verejnej držbe, ale podstatne rozvinutejšie by bolo družstevné či komunálne podnikanie. V politické oblasti by síce bola stále platná vedúca úloha jednej strany, ale pomery v rámci tejto strany by boli podstatne demokratickejšie. Ostali by sme v RVHP, ako aj vo Varšavskej zmluve.

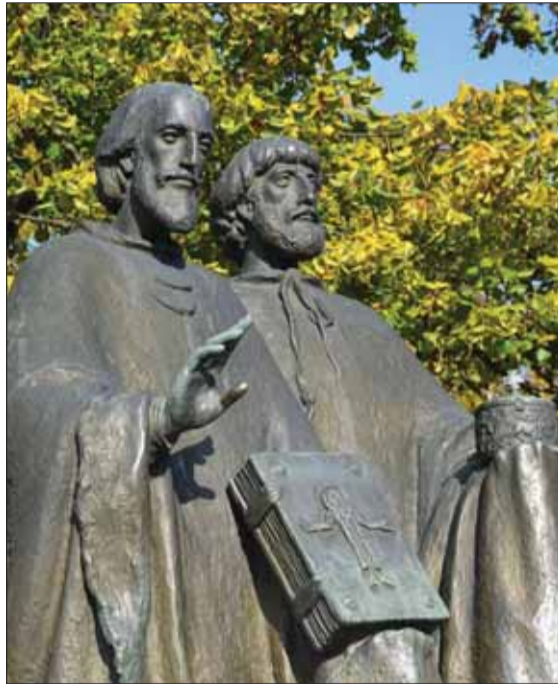
Oveľa pravdepodobnejšia by však bola druhá cesta, veľmi podobná tej, ktorou išiel ZSSR – Sovietsky zväz – za čias Gorbačova. Sloboda médií a otvorená verejná diskusia by skôr či neskôr viedli k spochybneniu mocenského monopolu a najprv k poloopeným, a neskôr k otvoreným voľbám, ktoré by pre konzervatívne krídlo komunistickej strany dopadlo veľmi zle. No a potom ako logický dôsledok tohto procesu by nastala demontáž direktívneho socializmu a nastolenie pluralitnej demokracie. Samozrejme, so všetkými jej neuhmi a necnostami.

Roman MICHELKO

Historik a literát Pavel DVOŘÁK: O dejinách sa usilujem rozprávať najmä príbehmi Pre Slovákov je zaujímavá každá časť ich histórie

Zhovára sa Matej MINDÁR – Ilustračné foto: archív SNN a Štefan KAČENA

Slovenský historik, spisovateľ a publicista Pavel DVOŘÁK patrí medzi najvýznamnejších autorov historických kníh, publicistických cyklov a článkov. Významnou mierou sa zaslúžil o popularizáciu slovenských dejín a prezentáciu historického diania na konkrétnych ľudských osudoch a dramatických udalostiach. Napísal aj viacero seriálov, literárnych predlôh a scenárov k televíznym a rozhlasovým umelecko-náučným reláciám.

O cyrilo-metodskej misii sa uznávaný historik a publicista vyjadruje ako o nádhornej dosvedčenej historickej tradícii, ktorú si treba vážiť, lebo je aj štátotvorná; preto ju poniektorí na Slovensku znevažujú...

Historik a najmä popularizátor dejín Pavel DVOŘÁK má nemalé zásluhy na tom, že mnohým dejom a faktom z našich dejín rozumíme lepšie a najmä objektívnejšie.

• Ako historik ste sa vo veľkej miere zaslúžili o popularizáciu slovenských dejín. Vráťme sa však na úplný začiatok. Prečo ste sa rozhodli venovať práve histórii?

Historikom som sa stal po prečítaní Troch mušketierov. Bol som chlapec, nevedel som síce, že je to historický román. Zaujímali ma len mušketierske dobrodružstvá, ale to vôbec neprekážalo. To bol práve začiatok vzťahu s dejinami. Moju premenu na historika zavŕšil Jan Werich v dvojfilme Cisárov pekár – pekárov cisár, ktorý spojil historické reálie s rozprávkovým Golemom. Nadchlo ma to, aj zabavilo. Odvtedy moje nadšenie pre verichovskú históriu nepoľavilo. Bohužiaľ, neskôr som zažil aj veľké rozčarovanie, keď som vysnivanú históriu začal študovať na vysokej škole. Boli to päťdesiate roky. História bola už dopredu napísaná. Určovali ju tézy komunistickej strany, historici mali právo a dovoľenie ich len dopĺňať rozvíjať. Isteže to nerobili všetci, boli aj vtedy naozajstní historici. V mojom ponímaní to však bola dokonalá nuda bez príbehov, nezriedka aj bez mien a dátumov.

• Ste autorom mnohých historických kníh, viaceré opisujú slovenské dejiny v rannom stredoveku. V čom je táto časť histórie zaujímavá pre slovenský národ?

Pre slovenský národ je zaujímavá každá časť histórie. Usilujem sa rozprávať o dejinách na príbehoch. Keď nájdem zaujímavý príbeh, doplním ho o dejinné reálie a najmä o súvislosti. Raný stredovek je veľmi zaujímavý a v súčasnosti dokonca veľmi módný. Prednedávnom som sa zúčastnil na medzinárodnom Festivale raného stredoveku Utgard v Archeologickom parku v Partizánskej Ľupči. Bolo tam všetko, aj chlieb sa piekol, vypaľovala sa keramika, vyrábali sa rôzne predmety, čosi ako veľký jarmok, ktorý vrcholil bojovým stretnutím tristo alebo možno aj štyristo rytierov. Postavili sa na dve strany a na daný signál chránení štípmi a drôtenými košeli, vyzbrojení ozajstnými mečmi a kopijami sa

na seba vrhli. Muž proti mužovi. Aj s rizikom poranenia. To už je vášň pre históriu! Len tak na okraj pripomeniem, že raný stredovek je obdobie, v ktorom sa formoval slovenský národ.

• Vo vašich publikáciách nechýba obdobie Veľkej Moravy. Môžeme nazývať jej obyvateľov starými Slováckmi?

Túto tému som spracoval v knihe Zrod národa – Stopy dávnej minulosti 4. Lepšie by som to už nenapísal, takže budem citovať. Po dopísaní knihy Stopy dávnej minulosti 3. – Zrod národa ma požiadal priateľ Anton Gúth, ktorý si ju prečítal v rukopise, aby som v nej aspoň raz použil termín starí Slováci. Hovoril mi, že ho treba uviesť do života, a to aj za tú cenu, že taký termín odmietam. Argumentoval starými Maďarmi, starými Čechmi, starými Slovanmi. Prečo by sa vraj nemohlo hovoriť aj o „starých Slováckoch“...? Nevyhovelo som mu, pretože termín „starí Maďari“ sa používa len u nás. Maďari ho nepoznajú a svojich predkov nazývajú „hönfoglalás Magyarok“. V preklade „hönfoglalás“ znamená „dobytie vlasti“. Hovorí o Maďaroch dobyvateľoch, ku ktorým sa s hrdosťou hlásia. Ani termín „starí Česi“ neexistuje. Pripomeňme si chvíľu, keď sa praotec Čech zahľadel z hory Říp a povedal svojim druhom (citované z Jiráskovej knihy Staré pověsti české): „Hle, země po naší vůli! Jen jména nemá; rozvažte, jakým jménem by měla být jmenována? – „Tvým! Tvým nechť se jmenuje!“ zvolal jako z božského vnuknutí stařec dlouhé bílé brady, nejstarší všech starostů.“ Ani Česi by teda neupadli do vytrženia, keby sme ich začali deliť na „starých“ a mladých. Čítia sa Čechmi už od praotca Čecha. „Starí Slovania“ sú naši predkovia, ktorých ešte nevieme rozdeliť na jednotlivé etniká, historické národy. A možno sa to ani nedá. Termín „staré Slovensko“ a „starí Slováci“ vznikol z podceňovania slovenského národa a jeho histórie. Československý profesor Václav Chaloupecký napísal po prvej svetovej vojne knihu Staré Slovensko (mimochodom,

prvú svojho druhu), ktorá popiera existenciu Slovákov v tých najstarších časoch. Západní Slováci sú vraj Česi, východoslováci sú celkom iní, lebo sú to východní Slovania, a stredné Slovensko obýva pestrá kolonizačná zmes. Ešte aj po druhej svetovej vojne nazval slovenských historikov Staroslovákmi a myslel to ako posmech. Termín starí Slováci nie je historický, ale moderný. Začali ho používať ľudia, ktorí ho dovtedy nepoužívali. Je to politický termín. Nepáči sa mi, je príliš mladý, vymysleli ho nedávno, vyvoláva nedôveru medzi ľuďmi, ktorých pre slovenské dejiny treba ešte len získať.

• V roku 863 prišli na naše územie sv. Cyril a sv. Metod. V súčasnosti sa však objavujú názory, že cyrilo-metodská tradícia je mýtus. Súhlasíte s týmto tvrdením?

Nesúhlasím. Je to nádherná tradícia. Podobných tradícií z tých dávnych čias je naozaj len veľmi málo, a preto si ich musíme vážiť. Cyrilo-metodská tradícia je štátotvorná tradícia, takže to možno niektorých ľudí odradzuje, ale solúnski bratia sú nespochybniteľné historické postavy, poznáme miesta, kde žili a pôsobili. Konštantín (Cyril) má v Ríme svoj hrob. To sú jednoducho fakty a spochybňovať sa môže len patetický tón, ktorým sa o nich niekedy hovorí. História nemá byť patetická, ale zábavná. Myslím si, že aj táto časť našej histórie je zábavná a netreba o nej pochybovať.

• Do akej miery sa po zániku Veľkej Moravy naši predkovia zaslúžili o vznik uhorského štátu?

Vec, na ktorú sa pýtate, je veľmi vzdialená na to, aby sme na ňu mohli odpovedať s istotou a presne. Spomínal som už, že píšem históriu v príbehoch. Na jeden som narazil v obci Biňa na Hrone. Stojata tam impozantné valy neznámeho pôvodu a pri románskom kostole je dokonca veľkomoravské pohrebisko. Údajne sa tam našiel meč, ktorý sa, bohužiaľ, stratil, takže sa

to nedá dokázať. Mne to vyšlo tak, že keď vojvoda Kopáň po smrti veľkokniežaťa Gejzu vyhnal budúceho uhorského kráľa – Gejzovho syna Štefana – z Maďarska za Dunaj, ten sa začal pripravovať na boj. Svoje vojsko zhromaždil práve v Bini. Valy mu slúžili ako obrana v prípade nečakaného útoku. Štefan potreboval čas, aby nazbieral dostatočnú silu a mohol sa Kopáňovi postaviť. V obrázkovej kronike je zaujímavý zápis o tom, ako rytieri Hunt a Poznan pred rozhodujúcim bojom (mimochodom, Kopáň v ňom zahynul) sv. Štefana v rieke Hron opásali. Títo dvaja rytieri sa považovali za Nemcov (Hunt sa interpretoval ako hund, pes), ktorí sem prišli v bojovej družine Gizely, manželky sv. Štefana, ale zrejme to nebude pravda. Už preto nie, že slovo Poznan je slovenské a znamená poznanie. Rytier Hunt pravdepodobne pochádzal z oblasti, ktorá sa neskôr nazvala Hont. Zaujímavé je aj to, že obaja rytieri sa neskôr spojili do rodu Hunt-Poznanovcov, ktorý mal svoje majetky aj v okolí Nitry. Toto územie vraj pôvodne patrilo Kopáňovi. A to sa stávalo, že majetkami porazeného nepriateľa kráľ odmeňoval svojich spojencov. Myslím si, že to je oná účasť veľkomoravských šľachticov na budovaní kresťanského Uhorska...

• Aké postavenie malo 11. a 12. storočí Nitrianske kniežactvo v rámci Uhorského kráľovstva?

Ako som už spomínal, rytieri Hunt a Poznan ako veľkomoravskí šľachtici pomohli sv. Štefanovi poraziť Kopáňa. Vďaka tomu sa územie Nitrianskeho kniežatstva, dnešného Slovenska, od samého začiatku stalo pevnou súčasťou Uhorského kráľovstva. V Nitrianskom kniežatstve vládli maďarskí Arpádovci, jedna vetva mocného rodu, ktorá po Štefanovej smrti zvíťazila v boji o uhorský trón. Asi bolo dôležité, že mali k dispozícii bohaté ložiská drahých kovov v Banskej Štiavnici a Kremnici. Vďaka dostatku striebra razilo Nitrianske kniežactvo mince, ktoré boli cennejšie ako mince vtedajšieho uhorského kráľa. Nitrianske kniežatstvo malo aj svoje

vojsko a administratívu a zaniklo, keď ho už nebolo treba.

• Veľkú pozornosť sústreďujete na obdobie tatárskeho vpádu v roku 1242, pri ktorom mnoho obyvateľov Uhorska prišlo o život a mnohé oblasti ostali vyľudnené. Nastala obrovská kolonizácia nového obyvateľstva zo západnej Európy. Napriek tomu sa podarilo zachovať identitu nášho národa. Vedeli by ste v krátkosti povedať, čo to podmienilo?

Potatárska kolonizácia nebola až taká obrovská. Králi pozývali Nemcov, prevažne Sasov, pretože tí mali peniaze a vyznali sa v ťažbe drahých a farebných kovov. Tatársky vpád bol strašný, ale Slovensko nevyľudnil. To by sa dotýkalo skôr maďarského Uhorska. Pramene hovoria o nedobytých hradoch a mestách, a tie sa nachádzajú prevažne na území Slovenska.

• Zaoberáte sa aj osudmi uhorských kráľovien. V čom sú ich životné príbehy zaujímavé, že si zaslúžili vašu pozornosť?

Ženy neboli bežnou súčasťou dobových prameňov, ak sa zachoval príbeh nejakej kráľovnej, tak to už musel byť príbeh (!). Prvá manželka Žigmunda Luxemburského, kráľovná Mária, zahynula na poľovačke. Bola tehotná a spadol s ňou kôň. Zomrelo dieťa aj matka. Je to okamih, ktorý možno zmenil dejiny, škoda, že o ňom vieme tak málo... Žigmundova druhá manželka Barbora Celjská mala veľmi zlú povest, preto sa jej hovorilo Čierna kráľovná. V skutočnosti však zavadzala, potrebovali sa jej zviať, a tak jej teda vzali majetok, a aby na to mali dôvod, vymysleli na ňu množstvo klebiet. Veľkou postavou bola manželka Mateja Korvína Betrix Aragónska. Priniesla do Uhorska renesanciu. Kráľ ju veľmi miloval, mala však vážnu chybu. Bola neplodná, a tak Uhorsko zostalo bez následníka trónu. To sú príbehy, o ktorých by sa mohli písať romány a nakrúcať veľkofilmy, ale vedecká a vecná literatúra sú lepšie. Treba len čítať.

• Ktoré významné slovenské osobnosti formovali dejiny stredovekého Uhorska?

Zaujímavý je povedzme rytier Stibor zo Stiboric, pán Beckova a celého Váhu, ako sa sám tituloval. Bol to Poliak, v Poľsku sa narodil a na Slovensko prišiel ako rytier kráľa Žigmunda. Vykonal obrovské veci, zúčastnil sa na rozhodujúcich bitkách proti vzbúreným uhorským veľmožom i proti Turkom. Bol mnohokrát poranený a je obklopený mýtmí. Hádam najslávnejší je o tom, ako v brnení preplával Dunaj. Bol ochrancom vdov a sirôt. V Skalici založil starobinec, ktorý ako Stibor jestvuje dodnes. Zaslúžil by si takú slávu, akú má legendárny kráľ Artuš alebo Roland či Alexander Veľký. Tiež by sa o ňom dali písať romány a nakrúcať veľkofilmy, ale, opakujem, vecná literatúra je lepšia.

• Má slovenská história stále čo ponúkať novej generácii slovenských historikov?

Určite áno. Vďaka mladým historikom sa objavujú nové pramene a poznatky. Hľadajú históriu v archívoch, a to je dobre.

• Na záver, čo by ste odkázali čitateľom Slovenských národných novín?

Nech sa zaujímajú o históriu a uprednostňujú takú, ktorá má viac zaujímavých príbehov a menej politiky. Politika histórii nesvedčí. Hoci aj to je pravda, že história je vedou nanajvýš politickou... Čo s tým? Nevie, ale mali by sme sa históriou najmä zabávať. Je plná zaujímavých príbehov, a ak nám ponúkne ešte niečo navyše, skvelé.

Niekedy sa človeku zdá, že sa náš slovenský svet zrazu obrátil hore nohami (2.)

Časy čudnej kriminality a podivných trestov

Ján ČOMAJ – Kresba: Andrej MIŠANEK

Možno sme si to vtedy ani neuvedomili, ale nedávny prelom stáročí (vlastne tisícročí) bol u nás neobyčajne plodný na trestné činy, pri ktorých človeku zostane rozum stáť. Zaujali ma svojou bizarnosťou, tak som si ich zaznamenal v riviaci si, že sa to raz možno zide. A, vidíte, stalo sa. Dnes z nich aspoň niekoľko môžem spomenúť v tomto našom seriáli. Tak trochu charakterizujú aj náš kľukatý vývoj za dvadsaťpäť rokov slovenskej štátnosti.

Pochádzajú z rozličných súdov. No havárie opitých strážcov zákona boli vtedy asi najpopulárnejšou trestnou činnosťou kriminality obrátenej hore nohami.

■ POLICAJT A TRI PROMILE

Len v rokoch 1999 až 2001 ich bolo okolo päťdesiat. Podľa vyjadrenia vtedajšieho ministra vnútra Ivana Šimka (4. 8. 2002) sa situácia ani po sérii opatrení v Policajnom zbore SR veľmi nezmenila a len v prvom polroku 2002 spôsobili vodiči policajti pod vplyvom alkoholu šesťnásť ďalších dopravných nehôd, pri ktorých dokonca zahynulo šesť ľudí a veľa ďalších bude mať zdravotné ťažkosti do konca života.

Až 3,11 promile alkoholu v krvi mal dôstojník bansko-bystrického Krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktorý 21. mája 2002 v Banskej Bystrici narazil do iného auta. A to deň predtým iný opitý policajt v Malackách zrazil v plnej rýchlosti autom dvoch ľudí a zabil ich.

■ LÚPEŽ MILIÓNOV

Do toho prišla správa z Košíc: Štyria policajti prepadli obrnenej vozidlo súkromnej bezpečnostnej služby a ukradli osem miliónov korún. Tip im dala manželka jedného z nich, pracovníka obchodného domu. Kriminalisti po roka pátrali v podsvetí, všetko nasvedčovalo, že lúpež vykonali príslušníci mafie. Kým sa policajti – mladoženáci – sami neprezradili: každý z nich si kúpil nový byt a drahé auto. Ani len to sa v policajnej škole nenaučili: Zlodej sa najčastejšie prejaví tým, že utráca nad pomery!

Boris Filan to vo vtedy populárnej „Televíznej eseročke“ komentoval slovami:

„Husák dostal opušťák. Mohol sa vrátiť na zem a pobudnúť tu týždeň. Na druhý deň bol však späť a už pred bránou frflal: „Tam sa nedá žiť! Zlodeji podnikajú, policajti kradnú a komunisti sa modlia!“

■ ZLODEJI GULOMETOV

Médiá približne v tom čase publikovali správu o krádeži päťdesiatich tankových gulometov aj s náhradnými hlavňami. Do nestrčíte za kešeňu ani do dodávky, na to bolo treba zabezpečiť hydraulickú ruku a niekoľko dopravných priestrodok, povedal by som, premyslenú logistiku. A vyriešiť problém, ako ten arzenál dostať zo zbrojnice a nebadane premiestniť, potom naložiť kupcovi a dostať na miesto určené! To nie sú jednoduché veci!

Zistilo sa, že zlodejmi boli dvaja vyšší dôstojníci slovenskej armády. Zbrane predali priekupníkom z Blízkeho východu.

A teraz dobre počúvajte: Najvyšší vojenský súd vymeral hlavnému vinníkovi dva roky, jeho komplicit dostal rok.

Dva roky môžete vyfasovať aj za pár faciek, ak nešťastne trafíte. Kdekoľvek na svete, myslím si, by za päťdesiat ťažkých tankových gulometov dostal zlodej aspoň päť rokov, a ak by bol vojak, dvojnásobok. V mnohých kútoch sveta by ho, samozrejme, čakala guľka.

■ AKO LAPAJI!

Vladimír Ferko v knihe Zákon smotany uvádza z tých čias prípad horára Zúbka. Pri Limbachu narchy-

tal predsedu senátu Krajského súdu v Bratislave. Keby sa bol sudca ospravedlnil, priznal vinu a pripustil, že ako sudcovi sa mu pytliačiť nepatrí, hádam by mu to bol horár aj odpustil. Ľudia s istým postavením však často začnú byť v podobnej situácii agresívni. Rozprávať by o tom vedeli sprievodcovia vo vlakoch, čašníčky po záverečnej, sestričky v nemocniciach, rybárska stráž... Aj lesníci sú na to zvyknutí, keď natrafia v hore na muža s puškou a bez oprávnenia: „Tamo vám cigáni drevo kradnú, tých naháňajte! Viete vy vôbec, kto som ja?“

Horár Zúbek sa nestaral, kto je kto. Hoci sa pytliač odmietol legitimovať, Zúbek ho vedel hodnoterne a presne opísať, poznačil si všetky dáta a okolnosti a oznámil udalosť policii.

A vtedy sa to začalo. Okresnej prokuratúre v Bratislave nestačil ako dôkazový materiál ulovený daniel ani sudcova zadržaná puška a výsledky balistickej skúšky zbrane, ktorá potvrdila, že daniel bol obeťou tejto a nijakej inej zbrane. Osem sudcov poskytl kolegoví falošné alibi – a to rozhodlo. Zúbek sa ešte chvíľu dovoľoval pravdy, potom padol do apatie. Nasrdený a s doživotným presvedčením, že pravdy sa v tomto štáte nedovola.

Pointou nie je, že sudca pytliačil, ale že ôsmi sudcovia klamali ako malí chlapi.

■ ÚPLATOK KAŽDODENNÝ

Opitý sudca za volantom. Dokázateľne viedol auto. A predsa pred vyšetrovateľom vystupuje ako vodič prokurátorka, sudcova priateľka. Radový policajt, ktorý ich kontroloval, bol taký zmätený, že si pomaly už ani nepamätal, koho doklady mal v rukách, tak ho zmiatli (alebo podmastili).

O pár týždňov v susednom okrese – aj to bolo na východnom Slovensku – chytili ďalšieho sudcu, tentoraz s nepovolenou zbraňou a s drogami v aute. Zatlklo sa to, hoci toho boli pár dní plné noviny.

Do tretice – a opäť na východe – čapli skupinu prokurátorov, ktorí brali veľké úplatky. To už sa nepodarilo zamiešť pod koberec, aj keď tresty boli len symbolické... Tak či tak, bola to mimoriadna udalosť, ktorou sa vláda chváľila, hoci to bol jediný pozoruhodnejší úlovok počas celej životnosti dvoch po sebe idúcich protikorupčných vládnych programov: jeden sa volal Čisté ruky, druhý mal dlhší názov Národný program boja s kriminalitou a korupciou, ale nijaký rozdiel medzi nimi nebol. Za osem rokov ich súhrnnej existencie agenti provokatéri nachytali pár malých rýb, okrem výnimky, ktorá potvrdzuje pravidlo: dvaja lekári – šéfovia,

lenkárov v Albánsku, lebo ich nemal kto odviezť domov, cestovná kancelária z Popradu vyhlásila bankrot. Doviezli ich tri naše vládne lietadlá. Osemdesiatpäť našincov, ktorí si zaplatili dovolenku na albánskom pobreží, zostalo trčať v Poprade. Majiteľom cestovky nie je nikto iný ako vážený popradský podnikateľ – syn Bakiho S.

■ MALÉ ABSURDITKY

V niekdajšom vysokánskom bratislavskom Presscentre zmizlo drahé zariadenie, počítače, skenery, tlačiarne. Zlodejom bol nočný vrátnik.

V čestnej stráži prezidenta jeden z vojak kradol kamarátom žold. Prišlo sa naňho po pol roku.

Učiteľka postrelila študenta, lebo zaparkoval auto pred jej domom. Pred súdom sa bránila tým, že v tom úseku bol zákaz státia, ale nijaký zákaz striedania.

Zobrák sa z Lučenca do Banskej Bystrice nechával vozit taxikom. Taxikári to robili radi, lebo dával štedrú prepitnú, za to boli ochotní hodinu s ním sedieť v smrade. Štyridsiatich siedmich krajských a okresných tajomníkov vtedy parlamentného Kresťansko-demokratického hnutia vyplácala každý mesiac súkromná firma TV Com a odpisovala si to, prirodzene, z daňového základu.

Minister sa priznal, že stavia vilu z binga a Tiposu. A to predsa nijaký zákon nezakazuje. Iný politik si nepamätal, čo ho stáli rekonštrukčné práce na dvoch vilách. Pol milióna eur? O niečo viac? Kto by si to pamätal, rozčúľil sa.

V parlamente prijímali zákon, ku ktorému vystúpili poslanci s 1034 pripomienkami, čo si zaslúži zápis do Guinnessovej knihy rekordov, druhý raz za celý boží deň nedokázali schváliť ani program rokovania....

Malé slovenské absurdity.

■ EŠTE DVE KAUZY

Vladimír Ferko v spomínanej knihe Zákon smotany píše: „V septembri 1998 prebehla v Žilinskom kraji veľká policajná akcia, na ktorej sa zúčastnilo vyše 300 policajtov, 35 vyšetrovateľov, špeciálna jednotka Policajného zboru SR a kriminálneho spravodajstva. V jej priebehu vykonali 38 domových prehliadok, zadržali deviatich výpalníkov, strelné zbrane a náboje, vyše sto kilogramov usvedčujúcich písomností. Vyšetrovateľ dal prokurátorovi návrh na vzatie do väzby všetkých deviatich členov organizovaného gangu, ktorého činnosť siahala aj za hranice SR. Okresný súd v Žiline rozhodol tak, že to vyrazilo dych: pešiakov gangu ponechal vo väzbe a šéfov – Igora Lavrinčika a Dušana Kečkeša – pustil na slobodu. Čoskoro potom sa po nich vyhlásilo celoštátne pátranie.“

V januári 2001 noviny uverejnili správu o odsúdení známeho slovenského pivovarníka a mäsiara z Banskej Bystrice. Jedného dňa fyzicky zaútočil na sudkyňu, ktorá sa s manželom – prokurátorom – práve vracala domov. Ak mu neurobia po vôli a odsúdia ho, oboch zmrazia a vypáli im dom! Pre možné ovplyvňovanie súdu z jednej alebo z druhej strany riešili prípad na súde v Prešove. Podnikateľovi, ktorý sa vyhrážal sudkyňu a prokurátorovi invaliditou a výpalníctvom, vymerali trest: pätnásťtisíc korún pokuty, to je dnes päťsto eur. Keď som to v istej spoločnosti ironicky komentoval, vraví mi informovaný priateľ: „Čo sa rozčuľuješ? Ten rozsudok ho stál pol milióna.“

(Pokračovanie v budúcom čísle)

EKONOMIKA

Ekonomika nijakého štátu nemôže fungovať bez fiškálnej a menovej únie, ktorých spoločným znakom v prvom prípade sú rovnaké daňové sadzby a v druhom prípade rovnaké úrokové sadzby centrálnej banky. V eurozóne, ktorá je súčasťou schengenského priestoru, však funguje len menová únia ECB. Doterajšie pokusy zjednotiť daňové sadzby z príjmu fyzických a právnických osôb, zo spotrebných daní, ako aj z ostatných daní sa nepodarilo. A tak sa v rámci požadovanej reformy eurozóny hľadajú iné možnosti, ako dostať do súladu nadnárodnú menovú politiku ECB s národnými fiškálnymi politikami členských štátov.

Spoločná mena v spoločnom priestore

Nedávno prišiel francúzsky prezident Emmanuel Macron a nemecká kancelárka Angela Merkelová s ich spoločným vyhlásením o potrebe zostaviť spoločný rozpočet eurozóny ako vrah dôležitý nástroj vyššej stability eurozóny a jej konkurencieschopnosti. Príjmová stránka má byť zabezpečená okrem príspevkov členských štátov aj z doteraz nepoznanej digitálnej dane technologických spoločností v objeme tri percentá z obratu. O tom, že predovšetkým americké spoločnosti Google, Facebook či Amazon platili dane tam, kde daňové sadzby boli najnižšie, a nie tam, kde mali tržby, sa dlhodobo vedelo a ticho tolerovalo. S eurozónovým rozpočtom však nesúhlasia severské členské štáty a tiež niektorí politici z Nemecka. Najskôr nechcú transferovať peniaze do chudobnejších južných štátov eurozóny, kde je politická nestabilita a nižšia miera fiškálnej zodpovednosti, čo sa napokon už prejavilo aj pri dodržiavaní rozpočtových kritérií Paktu stability a rastu. Majú oprávnenú obavu, že potom by mohli chýbať peniaze doma s dosahom na hospodársky rast a napokon aj mieru ich zadlženosti. Ako to napokon dopadne netreba špekulovať, keďže spoločný rozpočet eurozóny by do úvahy prichádzal až od roka 2021, keď na vedúcich funkciách európskych inštitúcií budú po voľbách v roku 2019 sedieť iní politici.

Európskych politikov však dnes oveľa viac ťažia otázky migrácie, keďže jej riešenie ohrozuje doterajšie fungovanie schengenského priestoru, kde platí bezhraničný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a pracovníkov. Krajiny V4 sa postavili proti povinnému prerozdeleniu migrantov z rôznych dôvodov a treba povedať, že po rovnakom stanovisku aj Rakúška boli kvóty prerozdelenia migrantov na poslednom samite napokon zamietnuté. Pre efektívne fungovanie eurozóny budú mať ďalej vplyv aj prípadné negatívne následky prebiehajúcej obchodnej vojny medzi globálnymi mocnosťami, ktorá sa určite dotkne aj EÚ, keďže sa uplatňujú recipročné clá ako dôsledok nadmerného exportu Číny a štátov EÚ na americký kontinent. Uvidíme, ako z tohto teda spoločná menová politika Únie vykorčuľuje.

Róbert HÖLCZ

BESEDNICA

Keď sa človek poraní, po zákroku chirurgov zostáva jazva. Od závažnosti poranenia a následnej práce chirurgov závisí, ako dlho ju vidieť. Nie je výnimočné, ak zostane navždy. Deň, ktorý sa v kalendári nazýva ako Operácia Dunaj a je priradený k prelomu dátumov 20. a 21. augusta 1968, sa stal – ukazuje sa aj po päťdesiatich rokoch – jазvou na vzťahoch nielen dvoch bratských slovanských národov.

Doživotná jazva

Ráno 21. augusta bolo v kempingu Costinesti na rumunskom pobreží Čierneho mora akési zvláštne. Bolo tiché, zrazu sa nikto neponáhľal ku kioskom s čerstvým pečivom, popri stanoch postávali hlúčky dospelých a na tranzistorových rádiách zachytávali signál Československého rozhlasu, vysielajúceho vtedy aj na dlhých vlnách. Tanky v uliciach vlasti. Občania, zachovajte pokoj!

Rumuni sa odmietli zúčastniť na invázii vojsk Varšavskej zmluvy. Rumuni v tých dňoch poskytovali našim ľuďom z napadnutého štátu, veľkorysú pomoc. Skromnú, ale o to nezabudnuteľnejšiu. Benzín zadarmo, ubytovanie v súkromí, prenocovanie, nikto nevedel ako domov, keď boli hranice zavreté. Naši slovenskí Rumuni či Slováci v Rumunsku, v Nadlaku, ležiacom na hranici s Maďarskom, sa o nás starali ako o vlastných. Rozbíjali sa vajička, smažili sa, varila sa paradajková polievka, ponúkali sa prenocovanie. Viac dať nemohli. Dali všetko a – možno aj preto sa im to nikdy nespomína. Slováci v Rumunsku pomohli, ako vedeli, Slovákom zo Slovenska či Čechom z Čiech. Málokedy sa to spomína a takmer nikdy nepripomína. Treba však na to myslieť s vďakou aj po päťdesiatich rokoch.

Je päťdesiat rokov po... Zvláštna doba. Z českých médií sa valí čoraz viac ničím nepodloženou kritikou na osobnosť svetového formátu, prvého muža Pražskej jari – Slováka Alexandra Dubčeka. Kritizujú ho rovnako ortodoxní komunisti ako ich súdruhovia, účelovo prezlečení za poprevratových demokratov. Nezaslúžil si to. A je našou hanbou, ak to neodsúdime, ak na to nepoukážeme. Odkaz Alexandra Dubčeka a jeho vízie o socializme s ľudskou tvárou tu zostanú stále. Aj napriek kritike zo strany tých, čo sa podpísali často na nariadeniach, ktoré s politikou ľudskej tváre nemajú nič spoločné ani tridsať rokov po páde režimu, ktorého sami boli protagonistami. Dubčekovi a „dubčekovcom“ – zakázaných a stratenej generácii tých, ktorí ho nezradili, patrí v týchto dňoch naša úprimná a oprávnená úcta.

Ivan BROŽÍK

Pražská jar bola vyvrcholením aj národného konfliktu Čechov a Slovákov

Taliani komunisti a Dubčekova reforma

Beáta Katrebová BLEHOVÁ – Foto: archív SNN

Postoj jednej z najmohutnejších západoeurópskych komunistických strán – Talianskej komunistической strany, k reformnému hnutiu Dubčekovej jari je slovenskej verejnosti takmer neznámy. Pritom talianski komunisti sa zaslúžili o to, že Dubček ako symbol „socializmu s ľudskou tvárou“ pretrval obdobie normalizácie a v konečnom dôsledku bol aj ich zásluhou rehabilitovaný. Januárové plénum Komunistickej strany Československa v roku 1968, na ktorom bolo zvolené nové proreformné vedenie, talianska komunistická tlač hodnotila pozitívne.

Leonid Brežnev s falošným úsmevom falošného hráča, ktorý po schôdzke v Čiernej nad Tisou hodil DUBČEKA cez palubu a ku kormidlu v ČSSR posunul Biľaka (vpravo).

Alexander DUBČEK bol aj pre talianskych komunistov a demokratov rešpektovanou autoritou, čo mu prejavili aj v rokoch perzekúcií.

Voľbu Dubčeka do čela strany komentoval týždenník Rinascita krátko a výstižne: „Otvára sa nová fáza.“ Celkovo sa januárové udalosti hodnotili ako cesta, ktorá povedie k reformám. Z prostredia ľavicovej západoeurópskej tlače sa k vývoju vyjadroval najmä zahraničnopolitický redaktor a zároveň člen užšieho vedenia Talianskej komunistической strany (PCI) Giuseppe Boffa, ktorý do Československa – a zvlášť na Slovensko – ako novinár často cestoval a na stránkach tlačového orgánu talianskych komunistov L'Unità prinášal argumentmi dobre podložené články. O januárovom pléne sa zmienil ako o logickom vyústení predchádzajúcej neúnosnej koncentrácie moci v rukách jedného človeka, zosobneného v osobe prvého muža v štáte a prvého muža v strane, ale aj ako dôsledok neúnosnej politiky voči Slovákom. V dlhšej úvahe k problematike vzťahov medzi Čechmi a Slovákami, ktoré – ako Boffa správne pochopil – sa stali rozhodujúcim faktorom uskutočnenia januárového palácového prevratu, autor konštatoval, že udalosti v Československu sa najmä v zahraničí interpretovali ako vyvrcholenie národného konfliktu. Z tohto dôvodu sa snažil pomerne objektívne priblížiť talianskemu čitateľovi základné črty existencie Slovákov a ich boja o rovnoprávne postavenie v období rakúsko-uhorskej monarchie a prvej Československej republiky.

■ PODPORA TALIANOV

L'Unità bol prvým zahraničným denníkom, ktorý v marci 1968 uverejnil rozhovor s Dubčekom. To bol začiatok dôležitého prelomu v nazeraní na slovenského politika. Je známe, že Dubčekov príchod k moci sa stretol vo vedeniach ostatných „bratských strán“ socialistického bloku s rezervovaným až odmietavým postojom. Dubček potreboval pre reformný kurz, ktorý zostal napriek všetkým úsiliam „zúfalo izolovaný“, širšiu podporu. Hľadal spojencov medzi proreformne orientovanými komunistickými stranami, aby tak mohol vytvoriť protiváhu centralistickým tendenciám Moskvy. Vedenie Talianskej komunistической strany, zosobnené generálnym tajomníkom Luigim Longom, mu takúto podporu poskytlo. Longo Československo osobne navštívil 5. až 7. mája 1968. V čase tejto cesty sa Taliansko nachádzalo v turbulentnom predvolebnom boji, poznačenom masívnymi študentskými nepokojmi. Talianski komunisti radikálne študentské hnutie nedokázali získať na svoju stranu, považovali ho za anarchické, a naopak študenti kvôli stalinskému dedičstvu nevideli nijaké záruky na budúcu spoluprácu. Longo si od parlamentných volieb sľuboval radikálnu zmenu kurzu národnej ekonomiky, očakával zjednotenie všetkých ľavicových

sil, a to aj medzi ľavicovo orientovanými katolíckymi, a v konečnom dôsledku dúfal vo volebnú porážku Kresťansko-demokratickej strany. Reformný proces Dubčekovej garnitúry, ktorý pokladal za „dôkaz životaschopnosti socializmu“, mu nepochybne poslužil ako predvolebný politický kapitál. Jeho vedenie od pádu Chruščova bránilo zvolaniu medzinárodnej konferencie komunistických strán, otvorene kritizovalo sovietsko-čínsku roztržku, podporovalo myšlienku spolupráce so západoeurópskymi sociálnodemokratickými stranami a dúfalo, že bude po boku nemeckých sociálnych demokratov sprostredkovateľom medzi európskou ľavicou a východným blokom v zmysle vznikajúcej ostpolitiky západonemeckého kancelára Willyho Brandta. Vyzdvihovalo myšlienku zblíženia medzi katolíckou cirkvou a ľavicovou silami v boji za mier. Dôvodom návštevy bol napokon aj fakt, že Longo chcel byť o vývoji v Československu dobre informovaný, aby si tak v spletitej sieti protichodných informácií mohol vytvoriť vlastný úsudok. Dubček, ktorý sa 5. mája vrátil z ťažkých rokovaní v Moskve, kde musel pred kritickým Brežnevom obhajovať vlastný politický kurz, v rozhovore s Longom tieto ťažkosti nespomenul, naopak, odvolával sa na nemecké silné väzby na Sovietsky zväz. Pred talianskou delegáciou interpretoval chod udalostí tak, ako mu to vyhovovalo, dôsledkom čoho bolo až príliš optimistické stanovisko Longovho vedenia k československo-sovietskym reláciám.

■ ŠTÁTNY LAICIZMUS

Súčasťou rozhovoru bola problematika vzťahu medzi cirkvou a štátom a náboženských slobôd, ktoré – síce ústavné zaručené – československý štát sústavne porušoval a proticirkevným zákonodarstvom z roku 1949 úplne podriadil vlastným mocenským záujmom. Zložitému vzťahu medzi PCI a katolíckou cirkvou a otázkou náboženskej slobody, ktorý vychádzal zo špecifickej situácie v Taliansku v povojnovom období, chýbala nezmieriteľnosť ateistických režimov voči cirkvi ako „úhlavnému nepriateľovi socializmu“. Počas posledných rokov pontifikátu Pia XII. pôsobili talianski komunisti ako sprostredkovatelia medzi Svätou stolicou a sovietskou ambasádou v Ríme v sérii stretnutí, ktoré však nepriniesli nijaké pozitívne výsledky. Po nástupe Jána XXIII., ktorého líniu komunistické vedenia všeobecne vnímali ako otvorenejšiu, sa od roka 1960 dostávala problematika vzťahu medzi katolíckymi a komunistami do popredia záujmu PCI. Talianski komunisti na jednej strane bojovali proti „klerikálnej interferencii“ v politike, na strane druhej neváhali instrumentalizovať katolíkov v boji za odstránenie bipolárneho sys-

tému. Bez zohľadnenia aktivít PCI pri príprave Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré sa týkali najmä sprostredkovania kontaktov, nemôže byť obraz tohto významného koncilu úplný. Pod Togliattiho vplyvom poslal Chruščov cez sovietsku ambasádu v Ríme pápežovi Jánovi XXIII. pri príležitosti jeho osemdesiatich narodenin v novembri 1961 pozdravný telegram, ktorý pápež, rovnako neformálne, tou istou cestou mimo rímsku kúriu opätovoľ. Výmenou týchto telegramov sa oficiálne ukončilo obdobie tzv. križiackeho ťaženia proti komunizmu a začalo sa obdobie dialógu. Voľba Pavla VI. bola talianskymi komunistami vnímaná ako signál, že kardináli chcú pokračovať v procese obnovy. Nový pápež bol zárukou, že dialóg s „moderným svetom“ bude pokračovať.

Talianska komunistická strana presadzovala vo vzťahu k náboženstvu štátny laicizmus, čo Longo v rozhovore s Dubčekom dal zreteľne najavo. V reakcii na kladný ohlas Dubčeka na otázku náboženskej slobody v Taliansku povedal nasledovne: „Základom Talianskej komunistической strany je, že oficiálna štátna doktrína budúceho talianskeho socialistického štátu nemôže byť ani žiadne cirkevné učenie, ale tiež nie ateizmus, lebo všetci občania, veriaci aj neveriaci, musia mať rovnaké práva.“ Je otáznik, do akej miery malo Dubčekovo vedenie skutočný záujem o revíziu proticirkevného zákonodarstva a nakoľko sa stotožňovali s nastolením náboženskej slobody, keďže do Akčného programu sa náboženská problematika vôbec nedostala. Rokovania, ktoré medzi Svätou stolicou a Prahou bezúspešne prebiehali v rokoch 1963 až 1967, počas Pražskej jari obnovené neboli a to, čo sa katolíckej cirkvi v pohnutom období dosiahnuť podarilo, bolo výsledkom jej vlastnej iniciatívy.

■ ÚSTRETOVÝ HUSÁK

Na objasnenie postoja československého vedenia v cirkevných otázkach bol v rozhovore s Longom poverený Husák, ktorý od apríla 1968 dospešiel k funkcii podpredsedu československej vlády. Husák sa v polovici apríla 1968 stretol so štvoricou biskupov, aby s nimi prerokoval ich základné požiadavky, pričom jeho postoj voči požiadavkám episkopátu bol pomerne ústretový. V rozhovore s Longom stručne charakterizoval vývoj vzťahov medzi štátom a cirkvou, pričom zdôraznil, že „vedenie našej strany chce dospieť k vytvoreniu demokratickej formy súžitia cirkvi so štátom, chce poskytnúť úplnú slobodu kultu, nemôže však pripustiť, aby pod jej rúškom dochádzalo k formovaniu antikomunistической politickej sily“. Nadväzujúc na Husákov výklad Longo v podstate zopakoval to, čo povedal Dubčekovi

v ten istý deň dopoludnia: podľa jeho dôverných informácií z vatikánskych kruhov malo Dubčekovo vedenie postupovať opatrne, nepodporiť maximálne požiadavky, ktoré biskupi Ambróz Lazík a František Tomášek pri ich poslednej návšteve v Ríme v máji 1968 prezentovali, pretože by to mohlo vyvolať ostrú reakciu Moskvy a prekaziť rokovania Svätej stolice týkajúce sa Litvy. Sekretár Kongregácie pre mimoriadne cirkevné záležitosti Mons. Agostino Casaroli, ktorý viedol náročné rokovania so socialistickými štátmi, odporúčal, aby sa postupovalo „krok za krokom“, nepožadoval sa návrat arcibiskupa Berana, ale aby sa veciam ponechala možnosť voľného vývoja, pričom sa počítalo viac s požiadavkami zdola než s iniciatívami Svätej stolice. Longove odporúčania v podstate korešpondovali s celkovou opatrnou postojom Vatikánu k procesu liberalizácie v Československu. Opatrný postoj zo strany tých, ktorí vo Vatikáne udávali tón a ohľad na postoj Moskvy, mali spomaľujúci vplyv na postup katolíckej hierarchie a kléru a boli jednou z príčin, prečo sa z cieľov, ktoré si cirkev na Slovensku a v Čechách v roku 1968 vytýčila, mohlo uskutočniť len veľmi málo.

■ SLOVENSKÁ DIMENZIA

Z rozhovoru medzi Husákom a Longom k cirkevnej problematike sa zachovalo ešte jedno významné svedectvo od Husákovho blízkeho spolupracovníka Viliama Plevzu. Plevza si po rokoch spomína, že Husák využil návrhu šéfa talianskych komunistov, aby mu okrem zdôvodnenia federácie predostrel aj otázku slovenskej cirkevnej provincie, pretože bez nej by federácia nebola úplná. Husák sa snažil Longa získať pre vec cirkevnej provincie a bol presvedčený, že Longove kontakty na Svätú stolicu dokážu vec posunúť dopredu.

V pohnutých prvých hodinách po vojenskej intervencii vojsk Varšavskej zmluvy, keď mnohí nemali presnú predstavu, čo sa udialo, zasadlo talianske komunistické vedenie až 23. augusta. Po prvýkrát bol v oficiálnom dokumente Talianskej komunistической strany od jej vzniku vyjadrený ostrý nesúhlas s veľmocenskou politikou Sovietskeho zväzu. Negatívne stanovisko talianskych komunistov k vojenskej intervencii zostalo nezmenené v podstate až do konca pádu komunistických režimov a trvalo narušilo vzťah k Moskve. Tradične intenzívne styky straníckych kruhov v Československu s jednou z najdôležitejších západoeurópskych komunistických strán pretrvávali približne do polovice sedemdesiatych rokov, pričom treba konštatovať, že federalizáciou štátu vzájomné kontakty začali nadobúdať aj slovenskú dimenziu.

Výstava Filla – Fulla: Osud umelca v SNG je sondou do výtvarnej moderny Moderna na paletách dvoch umelcov

Alexander Gocz – Foto: archív SNG

Slovenská národná galéria nemá v ostatnom čase núdzu o divácky príťažlivé výstavy. V rámci projektu **Made in Czechoslovakia**, určeného k 50. výročiu vzniku Československej republiky, pripravila výstavu venovanú tvorbe dvoch klasikov českého a slovenského moderného umenia: Emila Filla (1882 – 1953) a Ludovíta Fullu (1902 – 1980).

V prípade týchto dvoch umelcov nešlo priamo o rovesníkov, keďže Filla bol o dvadsať rokov starší od Fullu, no ich zástoj v presadzovaní moderného umenia v Čechách a na Slovensku považujeme za kľúčový a svojim spôsobom aj porovnateľný. Pre mnohých návštevníkov SNG je navyše najmä Fulla doslova etalónom slovenskej výtvarnej moderny, o čo sa paradoxne pričínili aj aukčné spoločnosti, kde Fullove obrazy lámali rekordy v sumách, za ktoré boli vydražené.

■ UMELECKÉ KRIŽOVATKY

Tak Fulla, ako aj Filla patria k najvýznamnejším postavám českého a slovenského výtvarného umenia 20. storočia. Každý z nich otváral maliarstvu svojim dielom nové a radikálne vývojové cesty, uvádzal do nášho umenia avantgardné prúdy a podnety z Európy. Ako uvádzajú v bulletinne kurátorky výstavy Katarína Bajcurová a Alexandra Kusá: „Obaja začali ako ‚revolucionári‘, ‚vierožvestovia‘ nového umenia, obaja však postupne opustili tieto pozície a boli neskôr každý v inom období ‚oficializovaní‘.“ Väčšina života a tvorby oboch autorov sa odohrala v rokoch existencie Československej republiky, s krátkou prestávkou počas jestvovania prvej

Slovenskej republiky a Protektorátu v rokoch 1939 – 1945. Ako československí občania reprezentovali úspechy a vzostupy českého a slovenského umenia v širšom medzinárodnom kontexte, angažovali sa v spoločenskom živote i umeleckom školstve. V päťdesiatych rokoch boli obaja umelci obvinení z formalizmu, postihnutí dogmatizmom a museli sa vyrovnáť s oficiálne proklamovanou metódou socialistického realizmu. Výstava sa po prvýkrát pokúsila o porovnanie a paralely, ale i odlišnosti umeleckých aj životných osudov dvoch výrazných individualít s dôrazom na ich jedinečné vnútorné vlastnosti tvorby, ako aj vonkajšie sociálno-kultúrne súvislosti.

■ MEDZIVOJNOVÁ AVANTGARDA

Emil Filla patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti medzivojnovavej avantgardy a českého umenia prvej polovice 20. storočia. Intenzívne kontakty so súdobým európskym umením z neho urobili vedúcu postavu mladého českého umenia, radikálne účtujúceho s tradíciami. Ako zjavenie na mladého umelca zapôsobil pražská výstava Edvarda Muncha (1905), ktorá podnietila zaujatie expresionizmom. Spolu s Ottom Gutfreudom patril k prvým umelcom, ktorí v Čechách po

roku 1911 adaptovali poetiku analytického a syntetického kubizmu nadviazaním na tvorbu Pabla Picassa a Georgea Braqua. Bol členom skupiny Osma a Spolku výtvarných umelcov Mánes (od 1909). Pred prvou svetovou vojnou veľa cestoval po Európe a v roku 1911 sa jeho záujem sústredil na Paríž, predovšetkým na kubizmus. Po vypuknutí prvej svetovej vojny odišiel do exilu, žil v Holandsku, zapojil sa do zahraničného odboja a po skončení vojny pôsobil ako diplomat (1914 – 1920). V roku 1920 sa vrátil do Prahy, kde sa venoval tvorbe i organizačnej, publicistickej a umelecko-teoretickej činnosti. Po vypuknutí druhej svetovej vojny ho zatkli, bol väznený v koncentračnom tábore Dachau, neskôr v Buchenwalde (1939 – 1945), odkiaľ sa vrátil s podloženým zdravím. Po návrate bol vymenovaný za profesora Vysokej školy umeleckopriemyselnej v Prahe, štát mu ako formu uznania prepožičal kridlo zámku v Peruci (1947), kde umiestnil časť svojich bohatých zbierok umenia. V štyridsiatych a päťdesiatych rokoch sa venoval veľkoformátovým kresbám na motívy slovenských ľudových piesní a realistické krajinnomalbe. Bol často podrobovaný ideologickej kritike zo stalinistických pozícií, zomrel na šiesty infarkt.

S takýmito vzácnymi dielami sa v depozitoch aj vo výstavných galerijných sálach zaochádza „v rukavičkách“...

Ludovíta Fullu zaraďujeme k najvýznamnejším osobnostiam slovenského umenia 20. storočia, keďže jedinečným spôsobom spojil podnety európskeho avantgardného maliarstva s inšpiráciami slovenským ľudovým umením, najmä s ikonopisnou maľbou, ako aj s deťským výtvarným prejavom. Výsledkom bol originálny výtvarný jazyk, ktorý sa vyznačoval intenzívnou a emocionálnou farebnosťou.

■ PŮT K NÁRODNÉMU MÝTU

Od doktríny „absolútnej maľby“, o ktorú sa usiloval počas prvého vrcholu svojej tvorby v tridsiatych rokoch, sa umelec obrátil k tradičnejšie postavenej téme slovenského maliarstva 20. storočia, k hľadaniu a vyjadreniu národného mýtu. Fulla po roku 1927 pôsobil pedagogicky na Slovensku, konkrétne v rokoch 1929 – 1939 ako profesor v Škole umeleckých remesiel

v Bratislave. Do tohto obdobia spadá aj jeho plodná spolupráca s Mikulášom Galandom. Od tridsiatych rokov 20. storočia reprezentoval slovenské umenie na všetkých významných prehliadkach československého umenia v zahraničí. Za obraz *Pieseň* a práca získal v roku 1937 Grand Prix na Medzinárodnej výstave umenia a techniky v Paríži. V roku 1942 bol Fulla penzionovaný a od roku 1943 žil v Martine. V rokoch 1949 – 1952 bol vedúcim oddelenia monumentálno-dekoratívneho maliarstva na novozaloženej Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave, odkiaľ musel z politických dôvodov odísť. Utiahol sa do ústrania a venoval sa ilustrácii, najmä ilustrácii Dobšinského ľudových rozprávok. V rokoch 1966 a 1977 daroval štátu rozsiahlu časť svojho diela ako protihodnotu za postavenie Galérie Ludovíta Fullu v Ružomberku. Zomrel 21. apríla 1980 v Bratislave.

Miroslav Bartoš: Deň, aký ti patrí, Vydavateľstvo SSS, Bratislava 2018

Kam ženie ľudstvo chamtivosť

KNiha TÝŽDŇA

Miroslav Bartoš

Deň,
aký ti
patrí

Denník zrelého muža, objímajúceho život v istom čase, s odkazom pre budúce generácie. Aj takto možno chápať zbierku úvah autora prekračujúceho pomyselný rubikon moderného človeka i spoločnosti, ktorej krédom je ustavičné zvyšovanie životnej úrovne. Nie, nerobte to, imperatívne zaznieva z Bartošovho diela a svojim spôsobom nabáda, povedané slovníkom ekonómov, na udržateľný rozvoj. A navyše, upozorňuje čitateľa, že nielen chlebom je živý...

Niektoré Bartošove texty sú vystavané na spôsob Ezopových bájok, preto sa s ľahkosťou zmocňujú ťaživých tém súčasnosti. „Ticho je svetlo vedomia,“ píše autor a apeluje: „Tak ľahko a dôverčivo uveria ľudia hluchým prejavom vonkajšej sily a vpustia si do života škodcu, ktorý ich znevažuje ovláda.“ Ak v týchto riadkoch čitateľ nájde výstrahu pred „hluchými“ kandidátmi do vysokých politických funkcií, v poviedke *Vzdor vody* a trest už upozorňuje na zachovanie života na zemi. Súčasné klimatické zmeny tiež potvrdzujú autorove varovné slová a nabádajú čitateľa, aby sa k vode „správal ako k najcennejšej tekutine vo vesmíre a užíval ju tak, aby sa už nikdy nezmenila na mŕtvu“. Bájka *Multikulti* presvedčí azda aj tých najzarytejších priaznivcov multikulturalizmu o jeho absurdnosti.

Do zbierky textov vstupuje čitateľ cez dve poviedky. Prekvapujú úprimnou výpoveďou, nahliadnutím do najintímnejších záhybov ľudskej duše. Lebo práve tá je dôležitým objavom pre dnešného človeka zbavovaného náboženských tradícií.

Mnohí v autorových úvahách nájdu svoj vlastný tieň. Iných prekvapí krásna v jednoduchosti života. Mnohí tiež nebudú rozumieť jeho vyznaniam. Píše, že sa „narodil v dobe, keď ľudia chodili v krojoch, ich reč bola živá, melodická a spev prenášal na mladých nielen radosť, ale aj skúsenosti a pamäť“. A pýta sa: „Kto z vás je dnes taký bohatý, aby toto všetko mal...?“

Eva ZELENAYOVÁ

MEDAILÓN

Každý hudobný fanúšik, rockových nevynímajúc, má v srdci zvláštne miesto pre virtuózných hráčov. Keď je reč o gitare, tak väčšina znalcov našej hudobnej scény spomenie na jednom z prvých miest Fera (Františka) Grigláka. Nečudo, ved' s jeho menom sa spájajú také legendárne skupiny ako Prúdy, Collegium Musicum či Fermáta.

S gitarou na Olympe

Fero Griglák sa narodil v Bratislave 13. augusta 1953. S hudbou sa zoznámil, keď mal päť rokov a rodičia ho prihlásili na klavír do prípravného ročníka. Neskôr prešiel z Ľudovej školy umenia na konzervatórium, kde si vybral odbor gitara. Prvú „španielku“ dostal od deda, keď chodil do siedmej triedy. V čase, keď na bratislavských sídliskách vznikali mnohé kapely, zapôsobil na Fera Grigláka hudobník Dežo Ursiny. Koncom šesťdesiatych rokov si spolu s kamarátom založili skupinu *Inside Of Fire*, ktorá hrala vlastné verzie skladieb od Jimiho Hendrixa, The Kinks a ďalších rockových hviezd vtedajšej doby. V tomto období sa Fero začal pokúšať o komponovanie prvých skladieb a ako sedemnástročný sa teda uviedol v skupine *Prúdy* s Pavlom Hammelom. Potom prišla ponuka, ktorú mladý hudobník nemohol odmietnuť. Aj keď jeho pôsobenie v skupine *Collegium Musicum* bolo krátke, zúčastnil sa na nahrávaní dvojalbumu *Konvergenzie*, ktorý sa radí medzi skvosty slovenského rocku. V roku 1973 založil Fero Griglák skupinu *Fermáta*. S basgitaristom Tónom Jarom, klávesistom Tomášom Berkom a bubeníkom Petrom Szapom začali ponúkať niečo, čo sa okamžite a bez diskusie zapísalo do dejín slovenskej a českej hudby. Autorom väčšiny hudby na doteraz vydaných dvanástich albumoch je práve zakladateľ formácie. Vo svojej bohatej hudobnej kariére sa predstavil aj v zoskupeniach *Avion*, *Pressburg* či *Magma* a spolupracoval i s Jankom Lehotským, Marikou Gombitovou a Robom Grigorovom. V týchto dňoch oslávi Fero Griglák, muzikant z gitarového Olympu, šesťdesiatpäť rokov. V mene redakcie mu blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Žijeme vraj v informačnej spoločnosti a ja za milého Alaha neviem, či sa mám z toho tešiť, alebo nadávať. Kto s kým sa peleší v našej šoubiznisovej zoologickej záhradke, to sa dozviem okamžite. Kto a prečo sem dováža testosterónom nadupaných mladých juncov z Afriky a Ázie, to mi dnešná informačná doba neprezradí. Ale zato mi náruživô tlačí do hlavy niektoré výročia, ako napríklad toto aktuálne, keď nám prišli v šesťdesiatom ôsmom dohovoriť susedia z Varšavskej zmluvy na čele so sovietskymi vojačikmi. V deníkoch, ktoré napospol vlast-

nia naši ľudomilní oligarchovia, ostošeť spomínajú na okupáciu rôzni prevracači kabátov a mládež narodená po osemdesiatom deviatom. Keď sa od nich dozve-

mám. Rád by som, samozrejme, podnikal a bol prinajmenšom aspoň miniatúrny oligarcha, ale, bohužiaľ, nemal som na to po novembri '89 predpoklady. Nikto-

v drevenom malom domčeku, kde si ľahnete na priču a pod vami, oddelené sieťkou, sa mrvia a bzučia včely. Ich energia vás zaručene vyľieči. Aj vašu peňa-

včeli a slimači biznis rozbiehal, keď som zistil, že ma jeden podnikavec sprostod odkopíroval. A nielen to! Za mesiac podnikania si kúpil nové fajnové auto. Bodaj by aj nie. Moju apiterapiu rozšíril o to, že vždy na konci kúry nenápadne posunie sieťku oddeľujúcu včely od zákazníka. Potom mu za sto eur predá zaručene účinnú mastičku proti alergii zo včelích žihadli. No a ako bonus mu za ďalších sto eur ponúkne slimačiu terapiu, a kým dotyčný chudák leží holý a polepený slimákmi ešte aj na očiach, prehľadá mu šaty a skonfiškujú všetko cenné vrátane peňaženky. Ten odroň mi skrátka ukázal, ako sa na Slovensku podniká...

Marek DANKO

Okupácia, včely, slimáky a iné darebáctva

dám, aké hrôzy som to vlastne prežil, tak neviem, či som vtedy spal, alebo oni zažili niečo úplne iné v inom Československu. Keby som nepoznal ich mantru, že Rus je zlý, aj keby bol dobrý, tak mám pocit, že niekto si tu zo mňa historicky a najmä hystericky uťahuje. Radšej teda prejdem na ekonomické stránky, aby som sa dozvedel, ako dobre sa

rý z rodinných príslušníkov nebol ani v ústredných orgánoch strany, ani v ŠtB. Keďže čarovanie s depéhá u mňa nehrozí, čítam si aspoň o drobnom podnikaní. Narazil som povedzme na správu, že tu v Bratislave začal jeden podnikavec s apiterapiou. Ak ste podobne zadubení, ako som bol ja, tak vám vysvetlím, že apis je včela a apiterapia spočíva

ženku to vyľieči o pätnásť eur za dvadsať minút polihovania s bzučiakmi pod zadkom. Aby som bol kreatívny, rozšíril som to o slimákoterapiu. Tá spočíva v tom, že vo vedľajšom domčeku sa vyzlečiete dohola a ja na vás vysypem kýbel slimákov. Pôsobí to blahodarne na všeličo, ale zatiaľ som ešte nevymyslel konkrétne na čo. Pomaly, pomaličky sa môj

ČRTA

Patrí k našej významnej, nezabudnuteľnej a veľkej hereckej generácii šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov minulého storočia. Tvorili ju ešte zakladatelia nášho slovenského profesionálneho divadla (Borodáčovci, Ján a Olga, Andrej Bagar, Hana Meličková a ďalší), ale aj podnes nezabudnuteľní herci, ako napríklad Gustáv Valach, Ctibor Filčík, Viliam Záborský, František Dibarbora, Mikuláš Huba, František Zvarík, ale aj naša terajšia oslávenkyňa Eva Kristinová a od nej o rok staršia Mária Kráľovičová. Povedľa nich vyrastali herci dnes už takrečeno „pred penziou“ – Dušan Jamrich, Martin Huba, Emília Vášáryová, Božidara Turzonovová a iní. Eva Kristinová vytvárala v tomto čase vynikajúce a nezabudnuteľné postavy pod vedením takých režisérskych osobností, akými boli Jozef Budský, Tibor Rakovský a Karol L. Zachar, neskôr hrala aj v inscenáciách, ktoré režijne našťudovali mladší režiséri.

Legendárna herečka

Z vyše stovky postáv v divadelných inscenáciách bola to napríklad herecky veľkolepá Eva v hre Ivana Stodolu Bačova žena v režii Karola L. Zachara (1963). Hra nielenže obhájila priam antickú mohutnosť príbehu, ale Kristinová v nej farbisto a vnútorne presvedčivo zosobnila vnútornú drámu a tragický rozmer ženy a matky v krízovej životnej situácii. Aj pri tvorbe tejto, doslova legendárnej postavy prejavil sa Kristinovej hlboký vzťah k ľudovému zriedlam slovenského umenia, k poézii, piesňam či obradom, čo potom vo vysokej hereckej kultúre vniesla aj do iných postáv národnej dramatiky, akými boli napríklad Pani Sokolová v Inkognite, Rojkovička v Najdúchovi či Zuza Javorová v Ženskom zákone. Podstatnú časť Kristinovej roli v divadle však tvorili postavy s vypätým, zložitým až tragickým charakterom, ktoré nadväzovali viac na krištáľovo priezračnú tragickú podstatu už spomínanej Evy v Bačovej žene. Boli to napríklad titulné postavy v Shakespeareovej Lady Macbeth či v Slowackého Balladyne, ale aj Gertrúda v Hamletovi, Tamar v Herodes a Herodias či Vojvodkyňa z Gloucestra v Richardovi II. Tento okruh postáv akoby symbolicky uzatvorila Rodana v hre Pravda Svätoplukova od Milana Ferka (1985).

Eva Kristinová, predstaviteľka línie tzv. vladárskych postáv so zložitými ženskými osudmi, bola aj herečkou pomerne širokého žánrového rozpätia vrátane žánru komédie. Vari najpresvedčivejšie to preukázala ako Pani Pageová v Shakespeareových Veselých paniach z Windsoru (1963), v legendárnej inscenácii s dvoma obnovenými premiérami v režii Karola L. Zachara. Počas jej aktívneho pôsobenia v divadle, vo filme, v televízii i v rozhlasе vyznačovala sa všestrannosťou hereckého umenia. Prispieval k tomu aj jej príťažlivý zjav. Bola to elegantná dáma s uhrančivými očami, s vysokou pohybovou kultúrou a krásnou, vybrúsenou javiskovou rečou. Tá potom zasvietila nadovšetko v jej unikátnom recitačnom umení.

Milan POLÁK

Slovensko v devätnástom storočí sa zachovalo aj na akvareloch Thomasa ENDERA Maľoval v Zemplíne, v Tatrách, na Orave aj na Považí

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

V roku 1861 viedenský maliar Thomas ENDER, známy najmä krajinkami, sprevádzal svojho syna inžiniera na územie súčasného Slovenska, ktorý sa pripravoval stavať železničnú trať z Košíc do Bohumína. Pravdepodobne pri tejto príležitosti sa skoro sedemdesiatročný maliar stretol s grófom Jánom Nepomukom Waldsteinom, národohospodárom, zberateľom umeleckých diel a užským županom, ktorý sa narodil vo Vinnom neďaleko Michaloviec.

Thomas ENDER, 1796 – 1876

Ján WALDSTEIN, 1809 – 1876

Počas vychádzok a výletov popri trati Tisej železnice namaloval Thomas Ender veľa krajinných diel. Ján Waldstein pritom so záujmom sledoval jeho činnosť. Osobný vzťah potvrdili tie maľby, ktoré Ender zhotovil na grófovom veľkostatku vo Vinnom, ako aj maliarske záznamy podôb kaštieľov a majetkov, ktoré patrili jeho príbuzným.

PRÁCE Z MICHALOVIEC

V neďalekých Michalovciach stál klasicistický kaštieľ rodiny Staraiovcov. Vybudovali ho podľa návrhu Henricha Kocha v prvej tretine 19. storočia. Ender ho zvečnil na troch akvareloch. Na prvom zachytil hlavné priečelie s arkádami i cestu vedúcu cez udržiavaný park s rampou pred kaštieľom. Na ľavej strane vidieť roh prízemnej budovy, ako aj rísalými členenými záhradnými pavilón, ktorý v 20. storočí zbúrali. Viac ho vidieť na akvareli zachytávajúcom záhradu. Tretí akvarel je najviac skicovitý. Veľmi citlivo zvečňuje trblietajúcu sa vodnú hladinu a za stromami popri rieke kaštieľ so záhradnou stavbou. V Enderovej tvorbe je málo takých diel, ktoré stvárajú mihotavé svetlo, rastlinstvo a bohatstvo vodných plôch. Pravdepodobne na objednávku Jána Waldsteina zhotovil aj tri ďalšie akvarely. Na dvoch zvečnil i kaštieľ v Tovarnom, ktorý patrilo Barkociovcom a bol vybudovaný na mieste niekdajšieho barokového kaštieľa. Na jednom z nich kládol dôraz na terasu v tvare L. Popredie vyplňa kratšia časť terasy, ktorá zostala aj najmenej prepracovaná. Na kovanom zábradlí vidieť kresbu ceruzkou a stoličky a stôl v podobe skice. Na maľbe v symetrickom usporiadaní s centrálnou perspektívou vidíme dve budovy kaštieľa.

U DRUGETOVCOV

Humenský kaštieľ Drugetovcov sa v 18. storočí dostal do vlastníctva rodiny Čákiovcov a dolnozemskej Vandernátovcov. Aj z namalovaného akvarelu je zrejme odlišnosť priečelia kaštieľa, ktorý akoby bol rozdelený na dve nerovnaké časti. Ender na akvareloch zvečnil priečelie ešte z obdobia pred prebudovaním kaštieľa, ktorý v tom čase už patrilo Andrášiovcovi. Vo svojich poznámkach Ender výstižne uviedol, že kaštieľ vyzerá tak, akoby obe rodiny nebývali pod jednou strechou. Zdôvodnenie tohto stavu bolo v úzkom kruhu rodiny známe. Anna Mária Čákiová a Terézia Vandernátová boli sestry. Mohli si užívať spoločné chvíle staroby v kaštieli, ale Vandernátovci nechali vybudovať priečky, ktorými kaštieľ rozdelili na dve polovice. Najväčším jablkom sváru bolo obmedzenie prístupu rodiny Čákiovcov do spoločnej kaplnky. Pohnali to pred súd, vyhrali, veci sa museli uviesť do pôvodného stavu, ale vzťahy medzi sestrami už ostali naštrbené. A podobne rozdelený ostal aj kaštieľ.

Na obrazoch Thomasa Endera je popri kaštieli na priečelí nad bránou týčiacaj sa veže zachytená skicovaná kresba erbov. Na ľavej strane nižšie je prízemná budova, v popredí potok, nad ním v oblúku most s postavami. Na humenskom panstve Thomas Ender namaloval aj dve zrúcaniny hradov. Menší Jasenov-

ský, kde sa kedysi za Drugetovcov razili falošné mince, a väčší Brekovský, kde sa vraj zastavil aj kráľ Matej Korvín a poľský kráľ Ján Sobiesky po víťaznej bitke s Turkami pri Viedni tu popíjal víno zvané Tedeum.

ŽELEZNÝ GRÓF

Emanuela Andrášiho, vo vtedajších veľkopanských kruhoch známeho ako „železný gróf“, sme predstavovali v SNN, keď sme písali o baníctve a železiarstve na Gemeri. V roku 1855 dokončil v Parchovanoch stavbu kaštieľa s využitím prvkov francúzskej, anglickej a benátskej gotiky. Postupne k nemu pribudla aj kaplnka, ktorá tvorila súčasť areálu kaštieľa. A tiež park s jazierkom.

ZABUDNUTÁ HISTÓRIA

Aj v očiach vtedajších súčasníkov to bol veľmi pekný kaštieľ, pri stavbe ktorého majiteľa inšpiroval blízkiaci sa termín sobáša so šľachticnou Gabrielou Pálfiovou. Pochopiteľne, svoje dielo, na ktoré bol mimoriadne hrdý, nechal zvečniť Thomasovi Enderovi. Pozval ho do kaštieľa, kde mu ukázal aj obrazáreň s dielami najvýznamnejších uhorských maliarov, ale tiež talianskych, nemeckých a holandských majstrov. Samozrejme, aj svoju numizmatickú zbierku či zbierku historických prsteňov a ďalších zaujímavostí, ktoré boli výsledkami jeho zberateľskej vášne.

Charakteristické uzavreté masy stavieb kaštieľa sú na akvareloch zreteľné len v niektorých častiach. Ender zvečnil kaštieľ v Parchovanoch v troch akvareloch pohľadov, dva motívy boli záhradné a jeden vonkajší s priečelím z dvora. Obraz je koncipovaný so strany, odkiaľ je nové stavebné dielo – skleník – najlepšie viditeľné. Ďalšie dve podrobne stvárajú novovybudované priestory s oživujúcimi postavami. Maliar zachytil záhradu, pýchu majiteľa, a v nej zhovárajúcu sa spoločnosť. Kaštieľ, ktorý stvárnil podľa objednávky majiteľa, je nahodený majstrovsky a zrejme predstavuje najstaršie vyobrazenie krátko po dokončení. Krásu kaštieľa mohla od septembra 1863 do januára 1864 obdivovať široká verejnosť na výstave Umeleckej jednoty v Budapešti. Aj vďaka tomu si v Parchovanoch podávali kľučky poprední fotografi a maliari, čo spôsobilo, že podoba kaštieľa sa dostala na stránky viacerých vtedajších novin a časopisov. Keďže tieto akvarely sú súčasne v už spomínanej zbierke Jána Waldsteina, predpokladá sa, že ich mohol odkúpiť až v roku 1864 po skončení výstavy v Budapešti.

Stváranie kaštieľa na maliarových akvareloch je tiež jedným z mála svedectiev o jeho existencii. Po tom, čo v roku 1901 kaštieľ vyhorel, gróf Gejza Andráši ešte poveril jeho obnovou budapeštianskeho architekta Františka Jablonskeho, no na jeho celkovú obnovu už nedošlo. Po provizórnej opravě sa kaštieľ ďalej používal, väčšia obnova sa uskutočnila v rokoch 1909 až 1913 pod vedením Štefana Mollera, no to už vypukla prvá svetová vojna a po nej rozpad Rakúsko-Uhorska. A aký bol ďalší

Thomas ENDER: Kaštieľ Medňanských v Strážkach

Akvarel z Kóprovej doliny v Tatrách

osud kaštieľa? Už pred, počas a po druhej svetovej vojne ho postihlo plienenie a vykrádanie občanmi. A následne objekt rozbírali a materiál použili na stavbu domov.

POBYT V STRÁŽKACH

Na odporúčanie grófa Thomas Ender zavítal v Strážkach do rodiny baróna Eduarda Medňanského, kde spoznal ich mladého, výtvarne nadaného syna Ladislava. Ten s obdivom prezeral jeho práce a aj umelec si obľúbil citlivé svojské diela. Starý pán s ním podnikal výlety do okolia, kreslieli spolu na Kežmarskom hrade i vo Vysokých Tatrách, neskôr mu Ender z Viedne poslal aj sadrové odliatky, podľa ktorých mal kresliť. Spomínané stretnutie vlastne rozhodlo o osude mladého Ladislava. Poslušný voči otcovi sa sice pripravoval na technickú dráhu, ale vo vnútri už bol rozhodnutý, že sa stane umelcom.

O vzťahu medzi Thomasom Endrom a Ladislavom Medňanským napísala jeho sestra Myri: „Brat mal jedenásť alebo dvanásť rokov, keď znenazdania alebo náhodou nás navštívil viedenský krajinnár. Prekvapilo ho Ladislavovo nadanie a začal ho usmerňovať. Najprv kreslil konáre stromov, potom hlavu Apolla, niekoľko antických reliéfov i dekoratívne motívy, ktoré mu poslal z Viedne. Ich kresba mu išla ľahšie. Ladislav ich opakovane snáť tisíckrát, už sa mu zunovali. Lepšie boli jeho kresby nábytku a interiéru izby, kde postupoval podľa usmerenia Endera. Najzvláštnejšie boli krajiny maľované v plenéri a štúdie stromov. Thomas Ender mu predpovedal veľkú maliarsku budúcnosť. Z Viedne mu poslal sadrové odliatky a množstvo vzorov, ktoré mal Ladislav nakresliť. Aj keď sa mu už nechcelo, kreslil ich veľmi svedomito. Tieto kresby potom zaslal Enderovi do Viedne, od ktorého sa vrátil s pripomienkami, korektúrami a novými vzormi.“

Kaštieľ vo Veľkých Strážkach, obľúbené miesto Medňanských, Thomas Ender namaloval tiež na troch akvareloch.

Enderove akvarely nepredstavujú iba prírodné krásy Slovenska, ale sú aj svedectvom o zrúcaninách hradov či jestvujúcich kaštieľoch, z ktorých mnohé v priebehu uplynulých rokov odviaľ čas či revolučné a vojnové udalosti. A tak sú

jedinečným svedectvom o dobe, v ktorej vznikli. Aj keď už v tom čase existovala fotografia, ktorá sa presnosťou zachytávala krajinu a jej premeny, akvarely viedenského maliara majú predsa len nezameniteľnú umeleckú pridanú hodnotu a atmosféru. Topografické zameranie vidieka v komornej maľbe predstavuje Thomasa Endera ako jedného z posledných mohykánov tohto žánru. Zároveň je táto architektonická krajinná maľba, niekde dokonca s preukázateľnými nepresnosťami, považovaná pre súčasné vnímanie histórie ako významná hodnota.

Na cestách okolo roku 1862, ako o tom svedčia aj farebne bohaté akvarely, zvečnil krajinu Nízkych Tatier, hrad Oravu, Spišský hrad či Trenčín. Seriál akvarelov z druhej tretiny 19. storočia tvorí významný komplex, ktorý početnosťou zaberá popredné miesto v zobrazovaní Horných Uhier umelcami. Obrazy sú popri perfektnom ovládaní techniky citlivo koncipované. Kompozícia je pritom často rutinná, ponúka v tvorbe Thomasa Endera už viackrát sa opakujúce riešenia. Väčšie horizonty zachytávajú obrazové kompozície napríklad pri motívoch Spišskej Novej Vsi a Vysokých Tatier smerom od Popradu. Pri zrúcaninách hradov nachádzajúcich sa popri riekach už takéto obrazy maľoval pred rokom 1860. Skaly a vodopády zachytené z Vrátnej doliny sa nachádzajú na jeho motívoch Álp z roku 1832. Z hľadiska typológie novú skupinu predstavujú mestské pohľady – časti miest a aristokratické kaštiele alebo kúrie, kde sa predpokladá ich vznik na objednávku majiteľa. Pri mnohých rodinných sídlach alebo zachytení častí miest sa dá predpokladať, že Thomas Ender ich nemaloval s cieľom vyhovieť reprezentatčným nárokom objednávateľa, ale boli poňaté ako harmonicky existujúce dielo ľudských rúk včlenené do krajiny. Ďalšou tematickou novinkou sú akvarely zachytávajúce stavebné diela. Aj keď tvoria menšiu časť zbierky, z informačného hľadiska majú výpovednú hodnotu a pri ich rozboře sa núka možnosť rekonštrukcie pracovného postupu starnúceho maliara. Takto sú namalované obydlia Juraja Turza. Na jednom z nich vidieť hlavné priečelie s grafitti zdobenou vežou v Trenčíne.

Môžeme byť hrdí na to, že sme členmi najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Slovákov

Niesť národnú štafetu vyžaduje vidieť ďaleko dopredu

Z vystúpení predstaviteľov Matice slovenskej k 155. výročiu jej vzniku

STÁLI SME PRI VÄČŠINE ROZHODUJÚCICH DEJINNÝCH UDALOSTÍ

MARIÁN GEŠPER,
predseda Matice slovenskej

Predseda MS Marián GEŠPER a správca MS Maroš SMOLEC pri vyznamenávaní zaslúžilých osobností.

Pohnutý slovenský národný vývoj medzi rokmi 1848 až 2018 nie je výsledkom dejinnej náhody. Milníky slovenského národného života, ktoré si pripomínáme práve v tomto roku magických osmíciek, pomyslelne vyznačujú prelomové okamihy slovenského národa, bez ktorého by Slovensko v tej podobe, ako ho dnes poznáme, neexistovalo. Náš počtom malý, ale nesmierne vytrvalý národ prešiel v rozbúrených vodách strednej Európy skutočne pozoruhodnú, ale aj úspešnú cestu. Nebolo to však zadarmo. Súčasná samostatná a demokratická Slovenská republika bola vykúpená mnohými obeťami celých generácií slovenských národovcov, ktorí riskovali svoj život, osobnú slobodu či profesijné postavenie a krok po kroku kliesnili cestu k slovenskej slobode.

■ MÚDRE POSTOJE

V roku 1848 sa slovenskí národovci chopili historickej príležitosti a predvídavo formulovali svoje národné politické požiadavky, pričom za ich realizáciu boli ochotní bojovať pod hurbanovskou bielo-modro-červenou zástavou. Prvá Slovenská národná rada pred sto sedemdesiatimi rokmi vyhlásila nezávislosť Slovenska od Uhorska. Pre národovcov meruôsmych rokov by bolo veľkým zadosťučinením, ak by mohli pomyslelne nazrieť do budúcnosti, kde Slovenská národná rada je s mierne pozmeneným názvom základným ústavným orgánom Slovenskej republiky. Tá istá generácia v roku 1863 založila Maticu slovenskú, ktorej predstaviteľia stáli pri väčšine dejinných udalostí a my môžeme byť zvlášť hrdí, že sme členovia najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne Slovákov. Pred sto rokmi sa Slovensko oslobodilo od storočnej rakúsko-uhorskej tyranie. Slováci sa konečne mohli po desaťročiach agresívnej maďarizácie nadýchnuť a rozvíjať slovenskú kultúru, jazyk, vedu i literatúru. Čakali ich však ďalšie zápasy s umelou ideológiou čechoslovakizmu.

■ NAPLENIE SNA

Život národa možno prirovnať k ľudskému životu. Slnecné dni sa striedajú s tými pochmurnejšími. Tak to bolo aj s rokmi 1938 a 1968. Pred osemdesiatimi rokmi sa naplnil sen Andreja Hlinku i Martina Rázusa (mimočodom aktívnych členov výboru Matice slovenskej) o autonómii Slovenska, bol to však aj rok odtrhnutia južného Slovenska na prospech vtedajšieho Maďarského kráľovstva, ale i začiatok krvavých pohraničných incidentov tzv. Malej vojny. Nezabudnime ani na rok 1968 pred päťdesiatimi rokmi. Prijatie zákona o federácii Česko-Slovenska v štátoprávnom vývoji Slovákov bol výrazný posun.

Bohužiaľ, práve tou tienistou stránkou bol vpád vojsk Varšavskej zmluvy. Aj keď mnohé ustanovenia zákona o federácii zostali iba na papieri, bol to ďalší krok k Deklarácii o zvrchovanosti Slovenskej republiky z júla 1992 a najmä k vzniku Slovenskej republiky v roku 1993.

■ ZÁVAŽNÉ VÝZVY

My Slováci nemôžeme zaspať na vavrínoch. Súčasné udalosti v Európe ukázali, že doba je rovnako rozporuplná a nebezpečná ako tie minulé. Boj o udržanie nášho samostatného štátneho života je rovnako intenzívny, ako bol boj o jeho dosiahnutie. V roku 2018 pred nami stoja rovnako závažné výzvy ako tie v minulosti. Sme národ s hlbokými duchovnými, kresťanskými a slovanskými koreňmi. Práve tie splodili význačných národovcov, ktorí nás previedli cez nástrahy dejinných európskych križovatiek. Kresťanských, demokratických a slovanských koreňov sa nemôžeme vzdať za nijakú cenu, inak by sme zradili samých seba. Nesmieme sa poddať umelým sociálnym experimentom na národnej spoločnosti, a predovšetkým na rodine. Veď tá je skutočný základ zdravej slovenskej spoločnosti.

Nezabúdajme, že naši národní predchodcovia pracovali s perspektívou na pol storočia, ale i viac dopredu. Pracovali na plánoch, ktorých výsledok uvideli ich synovia a niekedy dokonca vnuci. To si vyžadovalo silné, vytrvalé, nezištné, vzdelané, všestranne pripravené a najmä zanietené osobnosti.

Máme ešte také elity, ako sme mali v minulosti? Pracujeme intenzívne na tom, aby sa znovu zrodili? Potrebujeme podchytiť na všetkých úrovniach nové mladé osobnosti a pripraviť ich pre slovenský spoločenský, politický, vedecký, kultúrny, umelecký či cirkevný život. Odovzdanie národnej štafety si vyžaduje nevyhnutne plánovať a dovidieť ďaleko do budúcnosti. Zároveň je potrebné zamyslieť sa, či dva silné faktory, ktoré stáli pri obrode slovenského národa – kresťanské presvedčenie a početné rodiny –, nie sú už zjavne narušené súčasným materialistickým svetonázorom. Potrebujeme nasadiť všetky sily na výchovu a prípravu novej národnej elity, ktorá bude chápať procesy určujúce európsky a svetový pohyb a ktorej slovenské a slovanské presvedčenie bude na prvom mieste. To je aj základná úloha dneška pre Maticu slovenskú a slovenskú spoločnosť a štát, v tom Maticu nemôže nechať samú.

Vážme si a uchovávejme pamiatku na tých, ktorí v dobách najťažších vytrvalo bránili práva slovenského národa.

MATIČNÚ CESTU MAJÚ VYZNAČOVAŤ A SKRÁŠĽOVAŤ ČINY

ŠTEFAN MARTINKOVIČ,
predseda dozorného výboru Matice slovenskej

Ako vieme, nie vždy počas sto-päťdesiatpäťročnej existencie Matice slovenskej svietilo nad ňou slnko. Neraz ju obostierali tmavé mraky, boli aj hromy a blesky, ktorých cieľom nebolo nič iné len ju likvidovať, znemožniť jej aktívnu národnú činnosť, a to všetko preto, lebo bránila podstatu národného života, národnú a kresťanskú kultúru, kultúrne dedičstvo a národné tradície.

Matica slovenská nepochybne má svoje miesto aj v súčasnosti. Neznamená to však, že jej miesto v národe a v spoločnosti je trvalým znakom tejto doby. Tak ako predtým i teraz je nanajvýš potrebné, aby sa Matica uchádzala o aktívne miesto v našej spoločnosti, aby stále mala na zreteli, že je to inštitúcia, ktorá nestojí nad národom ani nad štátom, ale že je to verejnoprávna ustanovizňa, ktorá v daných podmienkach aj v 21. storočí slúži národu, naplňa úlohy, ktoré jej zveril štát, a má plniť svoje funkcie, svoje poslanie, ktoré je charakterizované v programe Matice slovenskej aj po jej valnom zhromaždení z novembra 2017.

Viac ako predtým bude však potrebné, aby sa Matica viac otvorila slovenskej verejnosti, aby svojou aktívnou činnosťou preukazovala svoje opodstatnenie a aby výsledky jej práce prospievali nielen národu, ale celej spopolitosti všetkých občanov žijúcich na území našej slovenskej vlasti.

■ GENERAČNÁ VÝMENA

Každému je známe, že po valnom zhromaždení Matice slovenskej v roku 2017 prišlo ku generačnej výmene a do čela našej inštitúcie sa dostali mladí funkcionári, ktorí vedno s niektorými staršími kolegami sa usilujú neustále získavať dobré meno a pozície Matice v spoločnosti, ale ju aj brániť a chrániť.

Očakáva sa, že v rámci zákonitosti života bude musieť prebiehať generačná výmena i v matičnom hnutí. Je potrebné a nevyhnutné rozširovať, ale zároveň i skvalitňovať členskú základňu Matice. V týchto súvislostiach treba sústavne vzdelávať a národne uvedomovať mladú matičnú členskú základňu na všetkých úrovniach práce v Matici.

Dnešná mladá generácia, ktorá vstupuje do matičného života, má možnosť a príležitosť dožiť sa slávneho dvojstého výročia existencie Matice slovenskej v našom národe. Aby sa tak stalo, mala by to byť cesta, ktorá bude skráslená našimi konkrétnymi činmi, a to už aj preto,

aby aj naďalej platilo to, čo povedal Jozef Cíger Hronský: Ak matičiar nekoná každodenné dobré skutky pre svoju vlasť, pre svoju domovinu a pre svoje sestry a svojich bratov, nemá miesto v Matici slovenskej!

■ MATIČNÁ DEMOKRACIA

V najbližších mesiacoch a rokoch čakajú Maticu slovenskú úlohy najmä do vnútra ustanovizne. Očakávajú sa zmeny v stanovách Matice, ktoré budú odrážať konkrétnu situáciu a pomery v Matici, a to tak po stránke organizačnej, personálnej, obsahovej, ale aj materiálno-technickej a finančnej. Viac ako inokedy predtým vyvstáva potreba venovať sa v krátkej budúcnosti obnoveniu činnosti pasívnych miestnych odborov Matice slovenskej a členov Matice slovenskej, v nových podmienkach sfunkčnit činnosť krajských a okresných rád a v neposlednom rade zaktivizovať matičnú vedu. Pripomínam to preto, že jednou z hlavných úloh dozorných orgánov v Matici je nevyhnutnosť dohliadať na plnenie aktuálneho obsahu jej činnosti.

Z pozície najvyššieho kontrolného orgánu za osobitnú kapitolu považujeme rozvoj podnikateľských aktivít s cieľovým zameraním najmä na Neografiu, a. s. Najvyššie sledovaným cieľom bude najmä tá skutočnosť, aby matičná Neografia dosahovala také výsledky činnosti, ktoré budú jednoznačne Matici na prospech, a nie na príťaž.

V tomto i v budúcich obdobiach dozorné orgány nielen očakávajú, ale k tomu budú i aktívne prispievať, aby sa v pravom slova zmysle prehlbovala matičná demokracia, ale zároveň aj vnútramatičná disciplína, pričom obidve spomenuté zložky budú aktivizovať v Matici kolektívne rozhodnutia, aby sa zabránilo prenikaniu subjektivismu, resp. nekontrolovateľnému rozhodovaniu jednotlivcov v Matici, ktoré, žiaľ, vždy zanechali v Matici neblahé následky.

Terajšie jubileum nie je a nemôže byť len oslavou všetkých dobrých skutkov z minulých období, ale je aj záväzkom, aby sme v rámci neochabujúceho matičného ducha v budúcich obdobiach naplnili odkaz matičiarov, odkaz Matice slovenskej, že tak ako bola, aby aj zostala jednoznačne národnou kultúrnou ustanovizňou, ktorej výsledky činnosti budú nielen na prospech matičiarom, ale aj na prospech nášmu národu a všetkým, ktorí spolu s nami žijú a pracujú v našej vlasti.

Matičné nádvorie v Martine počas Národných matičných slávností zaplnili stovky slovenských vlastencov.

MATIČNÉ DEPEŠE

Stretnutie matičiarov

Začiatkom júla sa uskutočnilo stretnutie matičiarov a milovníkov slovenského národa pri ekumenickom dvojkrží sv. Cyrila a Metoda na Vyšnokubínskych skalkách, kde po prihovore docenta P. Pareničku vystúpili členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény z Liptovského Mikuláša, ktorí odohrali dramatické pásmo pod názvom Zrodenie národa. Stretnutie ďalej pokračovalo spoločenským posedením v mestskom kultúrnom stredisku v Dolnom Kubíne, kde si matičiar z Oravy a Liptova vymenili skúsenosti z činnosti a pookriali pri veršoch slovenských básnikov.

Fiľakovský festival

V priestoroch Domu MS vo Fiľakove sa uskutočnil už IV. ročník medzinárodného detského folklórneho festivalu, na ktorom sa tento rok zúčastnilo osem detských folklórnych súborov – šesť bolo z Banskobystrického kraja (DFS Jánošík z Fiľakova, DFS Málinček z Málnica, FS Rakonca z Fiľakova, DFS Kukulienka z Lovinobane, DFS Napraforgó a DFS Kincskeresô z Drnavy) a dva súbory z Dolnej zeme (Holubička z Padiny a KUS Petrovská Družina z Báčskeho Petrovca). Za organizáciu podujatia aj s bohatým sprievodným programom patrí vďaka Matici slovenskej, mestu Fiľakovu, Domu MS v Rožňave, obci Ratka, obci Šiatorská Bukovinka, MO MS vo Fiľakove, MO MS vo Fiľakovských Kľačanoch, miestnym podnikateľom, rodičom a všetkým, ktorí sa na jeho prípravu podieľali.

Pomník štátnosti

Na Mierovom námestí v Novej Dubnici odhalia 9. septembra o 15. hodine obnovený pamätník slovenskej štátnosti. Na slávnostný akt pozýva vlastencov MO MS a mesto Nová Dubnica.

Povešťová mapa bohatne

Päťdesiat povestí a príbehov prináša knižka Jána Skovajsu a Petra Mišáka Trenčianske povesti, ktorá sa stala štvrtou publikáciou edície Povešťová mapa Slovenska z Vydavateľstva Matice slovenskej. Púťavú sériu matičnej edičnej dom odštartoval Povestiami a príbehmi z medenej Bystrice, nasledovali Levočské povesti, Murárske povesti a Povesti o slovenských riekach od nášho novinárskeho kolegu Igora Váleka.

Už má podpisy

Ako informoval bývalý predseda MS Marián Tkáč, ktorý práve pripravuje kampaň prezidentského kandidáta Štefana Harabina, získal už tento exminister spravodlivosti a sudca NS SR potrebný počet podpisov občanov, aby mohol vo voľbách hlavy štátu kandidovať. Dostatočný počet podpisov oznámil aj niekdajší šéf Úradu na ochranu ústavných činiteľov, bezpečnostný expert Juraj Zábajník. Vedcov Robertovi Mistríkovi, ktorý má už niekoľko mesiacov masívnu bilbordovú kampaň po celom Slovensku, vraj ešte chýba desaťtisíc podpisov. Aj ostatným známym kandidátom ide zber podpisov pomalšie, ako predpokladali.

Pripravil Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

Prvé augustové dni odnepamäti patria oslavám Matice slovenskej. Nebolo to inak ani tento rok, keď sme si v rozpálenú sobotu štvrtého augusta pripomenuli už sto päťdesiate piate výročie od prvého valného zhromaždenia Matice slovenskej a vznik najväčšej ustanoviznizne Slovákov.

Martinské reminiscencie

Členovia miestnych odborov z Bošáče, Nového Mesta nad Váhom, Pobeďimu, Kálnice, Trenčína a Dubnice nad Váhom spojili Národné matičné slávnosti s ďalšou významnou udalosťou – uctením pamiatky na rodoluba Drahoslava Machalu, nášho krajana, rodáka zo Zemianskeho Podhradía, ktorý vo svojej spisovateľskej tvorbe otváral cesty k poznaniu ďalekých i blízkych krajín, tiež k poznaniu významných osobností a nádherných miest našej vlasti a v rozhovoroch slovo „skutok“ vedel uchopiť tak, že zanechal pozitívne otlaky našej vlasti aj ďaleko za jej hranicami.

Ako inak než básňou sme si mohli pripomenúť autora vyše dvadsiatich knižných diel? Janka Poláková predniesla báseň Piešeň o vlasti od Jaroslava Reznika a Mária Romaňáková báseň Slovensko moje Jána Frátrika. Vzácnym hosťom tohto stretnutia bola pani Dáša Machalová, manželka, ktorej slová pretkané spomienkami boli plné úcty a vdaky. V rovnakom duchu sa príhovorom pripojil viceprimátor Nového Mesta nad Váhom, poslanec trenčianskeho VÚC a okresný predseda SNS JUDr. Vladimír Fraňo. Vyzdvihol vlasteneckú činnosť, ktorou vynikal Drahoslav Machala. Vzdal úctu jeho práci a vyzval kráčať v šľapajach takého významného človeka či už svojim konaním, alebo šírením dobrého slova.

Plamienok sviece sa rozohrel a trikolórou zviazané kvety akoby symbolizovali kytku skutkov, názorov, kníh či myšlienok Drahoslava Machalu, ktorý dnes odpočíva na Národnom cintoríne v Martine, a veršami Andreja Sládkoviča sa naposledy prihovára svojim Slovákom. Jeho podobizeň na reliéfe, zhotovenom akademickým sochárom Mariánom Polonským, vystihuje ten zamyslený pohľad a túžbu deliť sa o svoje dielo.

Národné matičné slávnosti sa konali v dvorane druhej budovy Matice slovenskej. Prijemný tieň poskytovali stromy na nádvorí, pod ktorými sa rozprestierala Matičná tržnica. A keď sa už slnce začalo skláňať za Martinské hole, odobrli sme sa domov v dobrej nálade a s krásnym pocitom. Naša vďaka patrí pani Zofke Hrančovej, ktorá zájazd zorganizovala, príjemnému pánovi Ženžlákovi, ktorý nás bezpečne dopravil do Martina i späť, pani Kukanovej, ktorá nám nabalila občerstvenie a vodu, pani Pavlikovej za kytku a všetkým našim členom a sympatizantom za výbornú atmosféru. Ďakujeme.

Lenka FRAŇOVÁ

Živio pre Dedinskú folklórnu skupinu Záborský zo Župčian
Dvadsať rokov na folklórnej scéne

Text a foto: Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove

Na oslavy dvadsaťročného jubilea si Dedinská folklórna skupina Záborský zo Župčian pripravila naozaj ukázkový program zo zvykov a z obyčají horného Šariša od pytačiek až po svadbu a krstiny. Podujatie, ktoré uvádzal slogan Vyrosla som na valahe, sa uskutočnilo v nedeľu 22. júla na pódiu v župčianskom parku.

Skupina Záborský sa venuje najmä obradovému folklóru, pričom sa usiluje zachovať autenticnosť starých zvykov a tradícií z tejto oblasti. Dvadsaťročné jubileum prišli spoločne s ňou osláviť aj ďalšie známe folklórne skupiny – medzi inými Ľudová hudba Stana Baláza a FS Raslavičan, obe z Raslavíc, ktoré so Župčancami už dlhší čas úzko spolupracujú a aj preto sa na podujatí radi zúčastnili. V slávnostnom programe vystúpili deti zo ZUŠ vo Veľkom Šariši, LH Bratrikovi z Chmeľovca a tak v úvode, ako aj v závere program gradoval vystúpením jubiliujúcej Dedinskej folklórnej skupiny Záborský pod vedením Márie Germuškovéj, ktorá súbor založila a odvtedy ho stále vedie. Popri iných gratulantoch sa k úprimným blahoželaniam pripo-

Jubiliujúca Dedinská folklórna skupina Záborský zo Župčian pri Prešove

jili aj zástupcovia Matice slovenskej – Sláva Jurková riaditeľka Domu MS v Prešove, a predseda MO MS v Župčanoch, aby odovzdali v mene predsedu MS srdečný pozdrav a krásne ocenenie k tomuto výročí – Cenu predsedu Matice slovenskej, a poďa-

kovali im za to, že sú dlhoročnými širiteľmi folklóru, tradícií i zvykov zo šarišského regiónu. V závere si všetci gratulanti aj jubilanti zo skupiny Záborský spoločne zaspievali Živio, živio... Sto rokov, sto rokov, nech žije, žije nám!

Mílniky dejín ozdobili folklórom

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka D MS v Prešove

Slečna nedeľa 29. júla akoby ozdobil významné výročia aj sprítomňovanie šarišských tradícií a folklóru v Malom Šariši, kde Dom MS v Prešove spoločne s tamojším obecným úradom usporiadali podujatie venované sto päťdesiatemu piatemu výročí založenia Matice slovenskej a dvadsiatemu piatemu výročí vzniku Slovenskej republiky. V jeho úvode zaznela báseň v podaní Márie Murdzikovej, členky DV MS, novozvolenej predsedníčky OBR MS v Prešove i predsedníčky MO MS v Ličartovciach, ktorá privítala hostí aj prítomných krátkym príhovorom. Spomenula v ňom medziny Matice slovenskej a dotkla sa aj niektorých aktuálnych spoločenských problémov. Vystúpil i starosta obce Malý Šariš a po ňom dostal slovo predseda MS Marián Gešper,

ktorý vo svojom vystúpení predstrel dejinnú cestu od začiatkov vzniku Matice slovenskej i ďalšie dôležité mílniky našej histórie. Zároveň však upozornil aj na závažné problémy našej spoločnosti, ktoré nechávajú rany na poli duchovnej, národnej kultúry, a tiež zdôraznil nevyhnutnosť obrany a rozvíjania našej slovenskej štátnosti.

Oslavovalo sa šarišským folklórom, ale predsedníčka MO MS v Prešove Anna Janigová pozvala do Malého Šariša aj mladých heli-gonkárov z Oravy, ktorí publikum pobavili nielen hrou na svojich nástrojoch, ale i krásnym spevom. Oslavy tradične otvorila folklórna skupina Javorina, ktorá pôsobí pri MO MS v Malom Šariši a jej vedúcou je práve A. Janigová. Svoj repertoár predviedla LH Bratrikovi

z Chmeľovca, FS Jožka Príhodu z Petrovian a svoj talent tiež ukázal sólový spevák Samko Adam z Miklušoviec, ktorý sa zúčastnil aj na súťaži Zem spieva. Typické šarišské nôtly zazneli v programoch FS Rozmarín z Ličartoviec a Malošarišanka z Malého Šariša. Vystúpenia všetkých folkloristov presvedčili, že tradície a folklór v regióne Šariša majú naozaj bohaté zriedla a zostanú tu i pre budúce generácie.

Na záver podujatia riaditeľka D MS v Prešove Sláva Jurková, predsedníčka OBR MS v Prešove Mária Murdziková a organizátorka podujatia a predsedníčka MO MS v Malom Šariši odovzdali folklórnym skupinám ďakovné listy a drobné pozornosti za ich krásne vystúpenia.

Jedna z troch prvých vatiev zvrchovanosti sa rozohrela v Cejkove
Slovenská zemplínska bašta slávila

Text a foto: Karin OBŠATNIKOVA

Obec Cejkov v spolupráci s D MS v Michalovciach a MO MS v Cejkove si 21. júla už tradične pripomenula významný dejinný akt – Deklaráciu Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky. Tento krásny slnečný deň sa začal oslavami 730. výročia prvej písomnej zmienky o obci, ktoré sa už tradične ako každý rok uskutočnili v obecnom amfiteátri za prítomnosti starostu obce Ľadislava Slovjaka, ktorý privítal všetkých prítomných a hostí. Medzi nimi nechýbali predseda Matice slovenskej Marián Gešper, poslanec NR SR Róbert Puci a primátor mesta Trebišov Marek Čizmár.

Cejkov je hrdá slovenská obec, ktorá už desaťročia pravidelne organizuje národné podujatia na dolnom Zemplíne na jazykovo zmiešanom území. Obec sa môže popýšiť Námestím Matice slovenskej a bronzovou bustou Milana Rastislava Štefánika a je pomyselnou „slovenskou zemplínskou baštou“ na juhovýchode Slovenska, čo nezabudol vo svojom príhovore zdôrazniť aj predseda Matice Marián Gešper.

V kultúrnom programe, ktorý potešil nejedného diváka, vystúpili folklórne

V Cejkove už dvadsiaty šiesty raz oslavovali zvrchovanosť SR a spojili to so 730. výročím vzniku obce.

skupiny Furman a Leľija z Trebišova a spevák Robo Kazík. Hviezdou večera bolo však krásne vystúpenie šestnásobnej slovenskej zlatej slávice Zuzany Smatanovej, ktorá neskrývala dojatie z milého a úprimného prijatia. Program vyvrcholil zapálením už dvadsiatej šiestej matičnej vaty zvrchovanosti a krásnym ohňostrojom. Treba zdôrazniť, že z historického hľadiska práve vatra zvrchovanosti v obci Cejkov bola jedna z prvých troch, a to popri Kremnických Baniach a Kráľovej holi.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Ešte v SNN č. 26 sme sa vás pýtali na veľký úspech nášho olympionika Mateja Tótha, a to sme netušili, že medzitým tento slovenský reprezentant získal ďalší prenikavý úspech na ME. Správne ste mali odpovedať: Matej Tóth získal zlatú olympijskú medailu v chôdzi na päťdesiat kilometrov v Rio de Janeiro. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Matej Kudera, Martin; Ivan Zajac, Handlová; Jana Debnárová, Svit.

• Po tieto dni celá naša spoločnosť žije polstoročím vpádu okupačných vojsk piatich štátov Varšavskej zmluvy do Československa. Kedy sa tak stalo?

Svoje odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 3. septembra t. r.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

25. augusta

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil zakladateľ slovenskej antropológie, expert UNESCO v otázke rás prof. MUDr. RNDr. J. Valšík (1903 – 1977)

26. augusta

– pred dvesto piatimi rokmi (1813) bola na Váhu najväčšia zaznamenaná povodeň, zaplavila územie od Liptova po Komárno, hladina stúpila o päť metrov, vyžiadala si dvestoosemdesiat sedem ľudských životov, záplavy zmiatli niekoľko dedín, zahynulo asi štyritisíc koní a dobytky a škody dosiahli päť miliónov zlatých, čo bol asi ročný výber daní v celom Uhorsku

– v roku 1893 slovenské krajské organizácie v USA založili Maticu slovenskú v Amerike; 125. výročí

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil historik Ján Tibenský (1923 – 2012)

– dvadsať rokov, čo umrela nezabuduteľná tanečnica a speváčka, autorka názvu súboru Lúčnica Luba Paulovičová-Baková (1924 – 1998)

– desať rokov uplynulo od smrti Michala Dočolomanského (1942 – 2008), vynikajúceho člena Činohry SND a legendárneho hlavného predstaviteľa hry Na skle maľované

– šesťdesiatpäť rokov oslavuje Jozef Makúch, guvernér Národnej banky Slovenska

– okruhle životné jubileum má bývalá herečka poslankyňa Magda Vášaryová

27. augusta

– pred deväťdesiatimi piatimi rokmi sa narodil herec Emil Jozef Horváth st. (1923 – 2001)

– dvadsať rokov od smrti vynikajúceho matematika a pedagóga Ondreja Gábora (1922 – 1998); bol pri založení divadla B. S. Timravy v Lučenci, pôsobil tu ako režisér, o. i. doviedol Štefana Kvietika k herectvu

– desať rokov, čo slovenská internetová encyklopédia WIKIPEDIA dosiahla stotisíc článkov, čo je už kategória významného zdroja informácií

– osemdesiatin sa dožíva historik Ivan Kamenec

– sedemdesiat rokov oslaví dvojnásobný minister obrany SR PhDr. JUDr. Pavol Kanis

28. augusta

– stodesať rokov od narodenia poetky Maši Haľamovej (1908 – 1995), ktorá väčšinu svojho života prežila na Štrbskom Plese, kde bol manžel šéfkárom, po jeho smrti pôsobila ako redaktorka v Matici slovenskej; pripomeňme si jej zbierky Dar, Červený mak, Smrť tvoju žijem...

– náš niekdajší veľký cyklista Ján Svorada má päťdesiat rokov

29. augusta

– stodesať rokov od narodenia skvelej herečky Márie Markovičovej (1908 – 1984); po celý čas bola členkou Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene

– osemdesiat rokov od smrti významného publicistu, inak katolíckeho hodnostára Pavla Blaha (1844 – 1938)

– v roku 1944 vypuklo v Banskej Bystrici Slovenské národné povstanie

30. augusta

– stopäťdesiat rokov, čo sa narodil Jožo Nižnanský (1903 – 1976), novinár a spisovateľ, autor populárnych diel Čachtická pani, Dobrodružstvo Mórica Beňovského, Lásky Žofie Bosniakovej a. i., propagátor slovenských drotárov

(jč)

elkomin

Kam so starým elektrospotrebičom?
Viac na www.elkomin.eu